

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ ПРОЕКТУВАННЯ МІСТ
“ДІПРОМІСТО”

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

СХЕМА ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ

ТОМ III

Охорона об'єктів культурної спадщини

Пояснювальна записка

Замовник: Головне управління будівництва та архітектури Дніпропетровської облдержадміністрації

Договір: № 54-01-2006 та д/у №2-2008

Директор, док. архітектури, професор
керівник авторського колективу

Ю. Білоконь

Начальник планувального управління,

В.Токар

Головний архітектор проекту

М. Лопатюк

Головний економіст проекту, к.г.н.

Ю.Палеха

Головний інженер проекту, к.т.н.

Е.Шаповалов

Схема планування території Дніпропетровської області розроблена авторським колективом АПМ-1 (начальник - В. Токар) спільно зі спеціалістами інженерно-планувального відділу (начальник - Е. Шаповалов), у складі:

<u>Архітектурно-планувальна частина</u>		
Головний архітектор проекту		М. Лопатюк
Начальник групи		М. Маслова
Архітектор		В. Каменщик
<u>Техніко-економічна частина</u>		
Ст. науковий співробітник, д.г.н.		Г. Підгрушний
Ст. науковий співробітник, к.г.н.		Ю. Качаєв
Головний економіст		О.Малишева
Пров. інженер		О. Шитік
Пров. інженер		О. Патиченко
Інженер		І. Соломаха
<u>Природно-ресурсний потенціал, стан та охорона навколишнього середовища</u>		
Головний спеціаліст		В.Муха
Інженер I кат		М. Зеркаль
<u>Транспорт</u>		
Головний спеціаліст		Б.Скоробогатов
Пров. інженер		Л. Ємець
Інженер		О. Чубенко
<u>Гідротехнічні заходи</u>		
Начальник групи		О.Геращенко
Інженер I кат.		Л. Святненко
<u>Водні ресурси, водопостачання, водовідведення</u>		
Начальник групи		В. Ліговська
<u>Електропостачання</u>		
Інженер II кат.		О. Малюк
<u>Тепло- та газопостачання</u>		
Начальник групи		Л.Прокопенко
Інженер III кат		М. Лопатюк

Прогноз чисельності населення області виконаний спеціалістами відділів міграційних досліджень та демографічного прогнозування інституту демографії та соціальних досліджень НАН України:

Зав. відділом міграційних досліджень, к.е.н.
С.н.с. демографічного прогнозування, к.е.н.
М.н.с. відділу демографічного прогнозування
М.н.с. відділу міграційних досліджень
Головний економіст відділу міграційних досліджень

О.Поздняк

П.Шевчук

Г. Швидка

І. Майданік

Л. Шишкіна

В розробці розділу „Природно-ресурсний потенціал” приймали участь спеціалісти Дніпропетровського „Інституту проблем природокористування та екології НАН України”

Дир., гол. кор.. АНУ

А. Шапор

К.г.н.

М. Ємець

Розділ „Сільське господарство” виконаний спеціалістами Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України - зав. відділом проблем розвитку і розміщення сільськогосподарського виробництва, док. економічних наук А.Лисецький та А. Амбросенко, О. Амбросенко. Картографічне забезпечення до пояснювальної записки (розділ „Природно-ресурсний потенціал”) виконане м.н.с. відділу Н.Федяєм

Розділ «Охорона об'єктів культурної спадщини» розроблявся спільно з Дніпропетровським обласним центром з охорони історико-культурних цінностей Управління культури і туризму Дніпропетровської облдержадміністрації, директор Л.М. Голубчик.

Координаційно-адміністративну допомогу в роботі над Схемою планування території Дніпропетровської області надавали заступник голови Дніпропетровської облдержадміністрації Декальчук П.В. та начальник управління містобудування та архітектури Головного управління будівництва та архітектури Дніпропетровської облдержадміністрації Кушнір С.О.

СКЛАД ПРОЕКТУ

Найменування матеріалів		На чому виконано	Мірило	Інв. №
<i>I. Графічні матеріали</i>				
1	План сучасного використання території	Папір ламінований, папір	1:100 000	022827
2	Проектний план (основне креслення)	Папір ламінований, папір	1:100 000	023861
3	Схема комплексної оцінки території	Папір ламінований, папір	1:200 000	023862
4	Схема охорони навколишнього середовища	Папір ламінований, папір	1:200 000	023863
5	Схема природно-ресурсного потенціалу	Папір ламінований, папір	1:200 000	023864
6	Схема розташування об'єктів культурної спадщини та нерухомих пам'яток	Папір ламінований, папір	1:200 000	023865
7	Схема транспорту	Папір ламінований, папір	1:200 000	023825
8	Схема водопостачання та водовідведення	Папір ламінований, папір	1:200 000	023866
9	Схема електропостачання	Папір ламінований, папір	1:200 000	023867
10	Схема інженерної підготовки та захист території	Папір ламінований, папір	1:200 000	023868
11	Схема магістральних трубопроводів	Папір ламінований, папір	1:200 000	023869
12	Схема розвитку екологічної мережі, природно-заповідний фонд	Папір ламінований, папір	1:200 000	023889
13	Розвиток промислового виробництва.	Папір ламінований, папір	1:400 000	б/н
14	Промислове районування	Папір ламінований	1:400 000	б/н
<i>II. Текстові матеріали</i>				
1 Пояснювальна записка (Том I) (Структура та територіальна організація господарського комплексу, напрямки її трансформації, прогноз чисельності населення та трудових ресурсів, пропозиції по розвитку функціонально-планувальних елементів території області, сучасне та проектне використання земель області).		Книга		023870
2 Пояснювальна записка (Том II) (Природно-ресурсний потенціал, стан та охорона навколишнього середовища, транспорт, інженерна підготовка та захист території, інженерна інфраструктура, основні техніко-економічні показники, документи)		Книга		023871
3 Пояснювальна записка (Том III) (Охорона об'єктів культурної спадщини)		Книга		023872
4 Пояснювальна записка (Том IV) (Пропозиції по реалізації рішень схеми планування території)		Книга		023873
5. Розділ (Дніпропетровська надобласна система розселення у складі Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської областей)		Брошура		023874

З М І С Т

	ПЕРЕДМОВА	6
I	Організація обліку та охорони об'єктів культурної спадщини Дніпропетровської області	7
II	Об'єкти культурної спадщини Дніпропетровської області національного значення	14
III	Пам'ятки археології місцевого значення	16
IV	Пам'ятки історії місцевого значення	19
V	Пам'ятки монументального мистецтва місцевого значення	21
VI	Пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення	23
VII	Висновки	28
	ДОДАТКИ	29

ПЕРЕДМОВА

Розділ «Охорона об'єктів культурної спадщини» у складі проекту «Схема планування території Дніпропетровської області» виконано спільно з співробітниками Дніпропетровського обласного центру з охорони історико-культурних цінностей Управління культури і туризму Дніпропетровської облдержадміністрації.

Метою даного розділу є розробка пропозицій щодо організації планувальної системи охорони об'єктів культурної спадщини в умовах наміченого схемою планування перспективного економічного й соціального розвитку області; складання переліку пам'яток та їх класифікації для виконання державної політики у сфері охорони культурної спадщини.

В графічній частині розділу на «Схемі розташування об'єктів культурної спадщини та нерухомих пам'яток» відображений реальний характер розташування пам'яток національного значення.

Наявність пам'яток місцевого значення відображена в розрізі адміністративно-територіальних одиниць з метою наочного виявлення історико-культурного потенціалу території області.

Представлені схеми супроводжуються відповідними умовними позначеннями і таблицями, щодо кількісного складу об'єктів культурної спадщини місцевого значення області, а також додатками у пояснювальній записці.

I. Організація обліку та охорони об'єктів культурної спадщини Дніпропетровської області

Державне управління охорони культурної спадщини

Становлення України як незалежної держави нерозривно пов'язано з піклуванням про збереження культурної спадщини. Збереження історичного культурного надбання – це один з важливих факторів формування національної самосвідомості.

Нерухомі об'єкти культурної спадщини Дніпропетровської області входять складовою частиною в культурне надбання України, яке налічує більше 140 тис. нерухомих пам'яток.

Головним законодавчим актом пам'яткоохоронної галузі є прийнятий у 2000 році Закон України «Про охорону культурної спадщини».

Цей Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини в пам'яткоохоронній галузі з метою збереження культурної спадщини держави.

Культурна спадщина це сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів життєдіяльності.

У відповідності до ст. 2 п. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» об'єкти культурної спадщини за видами поділяються на:

археологічні – рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під землею поверхнею та під водою і є невідтворюваним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації;

історичні – будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції, тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів;

об'єкти монументального мистецтва – твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або утворюваними ними комплексами (ансамблями);

об'єкти архітектури та містобудування – окремі архітектурні споруди а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей;

об'єкти садово-паркового мистецтва – поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами;

ландшафтні – природні території, які мають історичну цінність;

об'єкти науки і техніки – унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

Державне управління у сфері охорони культурної спадщини покладається на **Кабінет Міністрів України**, спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини.

До спеціально уповноважених органів культурної спадщини (далі – органи охорони культурної спадщини) належать:

- центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;
- орган охорони культурної спадщини Ради міністрів Автономної Республіки Крим;
- органи охорони культурної спадщини обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

- органи охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій;
- органи охорони культурної спадщини місцевого самоврядування.

Функції центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини у державі покладено на **Міністерство культури і туризму**.

З метою формування і реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини та здійснення координації в діяльності органів виконавчої влади в цій сфері Постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2002 р. № 446 у складі Міністерства культури була створена **Державна служба охорони культурної спадщини**. Цією ж Постановою затверджено Положення про Державну службу.

Пунктом 5 Постанови Кабінету Міністрів України було поставлено завдання Міністерству культури та Державному комітетові з будівництва та архітектури:

- подати пропозиції щодо приведення актів Кабінету Міністрів України у відповідність із цією постановою;
- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цією постановою.

Утім як свідки й учасники державотворчих процесів в Україні, констатуємо наявність нині ситуації відомчого «двовладдя» в пам'яткоохоронній галузі, що, безперечно, ускладнює її роботу, так як у структурі Міністерства регіональної політики і будівництва збережено два відділи із забезпечення збереження архітектурної спадщини. У Типовому положенні про архітектурно-містобудівні ради при спеціально уповноважених місцевих органах містобудування та архітектури відзначено, що до основних завдань ради належать розгляд і затвердження «історико-архітектурних опорних планів, проектів зони охорони пам'яток культурної спадщини, меж і режимів використання історичних ареалів історичних населених місць...».

Згідно з чинним пам'яткоохоронним законодавством на рівні областей мають функціонувати управління охорони культурної спадщини – структурні підрозділи облдержадміністрацій. Однак ці управління нормативно не виписані Кабінетом Міністрів України і тому, за рідким винятком в кожній області існують два центри управління галуззю: управління культури та управління архітектури обласних адміністрацій.

Дніпропетровська обласна державна адміністрація визначила спеціально уповноваженими органами з охорони культурної спадщини в області, з одного боку – управління культури і туризму облдержадміністрації – щодо пам'яток археології, історії, монументального мистецтва та науки і техніки, а з другого – головне управління будівництва та архітектури облдержадміністрації – щодо пам'яток архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних об'єктів.

Повноваження обласних спеціально уповноважених органів охорони культурної спадщини та напрямки їх пам'яткоохоронної роботи регламентуються ст. 6 Закону України «Про охорону культурної спадщини», а саме :

- здійснення контролю за виконанням цього Закону, інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини;
- подання пропозицій центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та про внесення змін до нього;
- забезпечення юридичним і фізичним особам доступу до інформації, що міститься у витягах з Державного реєстру нерухомих пам'яток України, а також надання інформації щодо програм та проектів будь-яких змін у зонах охорони пам'яток та в історичних ареалах населених місць;
- визначення меж територій пам'яток місцевого значення та затвердження їхніх зон охорони;
- встановлення режиму використання пам'яток місцевого значення, їхніх територій, зон охорони;
- забезпечення захисту об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;
- забезпечення виготовлення, складання і передачі центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини наукової документації з описами та фіксацією об'єктів культурної спадщини, а в разі отримання дозволу на їх переміщення (перенесення) - демонтаж із них елементів, які становлять культурну цінність, з метою збереження;

- організація розроблення та погодження відповідних програм з охорони культурної спадщини;
- погодження відповідних програм та проектів містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт, реалізація яких може позначитися на стані пам'яток місцевого значення, їх територій і зон охорони, та виконання інших повноважень, делегованих центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відповідно до закону;
- погодження проектів відведення та надання земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб, погодження зміни землевласника, землекористувача в межах повноважень, делегованих центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;
- виконання функції замовника, укладення з цією метою контрактів на виявлення, дослідження, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, пристосування об'єктів культурної спадщини та інші заходи щодо охорони культурної спадщини;
- призначення відповідних охоронних заходів щодо пам'яток місцевого значення та їхніх територій у разі виникнення загрози їх руйнування або пошкодження внаслідок дії природних факторів або проведення будь-яких робіт;
- надання дозволів на проведення робіт на пам'ятках місцевого значення (крім пам'яток археології), їхніх територіях та зонах охорони, реєстрація дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок;
- видання розпоряджень та приписів щодо охорони пам'яток місцевого значення, припинення робіт на пам'ятках, їхніх територіях та в зонах охорони, якщо ці роботи проводяться за відсутності затверджених або погоджених з відповідним органом охорони культурної спадщини програм та проектів, передбачених цим Законом дозволів або з відхиленням від них;
- надання відповідних дозволів на відновлення земляних робіт;
- погодження відчуження або передачі пам'яток місцевого значення їхніми власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління;
- укладення охоронних договорів на пам'ятки;
- здійснення функцій управління заповідниками, музеями-заповідниками, що перебувають відповідно у державній та комунальній власності, згідно із законом;
- подання пропозиції центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про занесення відповідної території до Списку історичних населених місць України;
- застосування фінансових санкцій за порушення цього Закону;
- забезпечення в установленому законодавством порядку виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій;
- інформування центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини про пошкодження, руйнування, загрозу або можливу загрозу пошкодження, руйнування пам'яток, що знаходяться на їх території. Ці повноваження можуть бути делеговані органам охорони культурної спадщини районних державних адміністрацій, органам охорони культурної спадщини місцевого самоврядування за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини відповідно до закону;
- 30) здійснення інших повноважень відповідно до закону.

У 90-х роках минулого століття з метою забезпечення ефективного збереження культурної спадщини, залучення на її утримання позабюджетних коштів, Міністерство культури і мистецтв України рекомендувало створення **Центрів (інспекцій)** з питань охорони пам'яток історії та культури, як фахових установ у підпорядкуванні управління культури облдержадміністрацій.

Наказом Міністерства культури і мистецтв України від 16.04.1997 р. № 195-а затверджене премирне Положення Центру (інспекції) у якому наголошувалося, що Центри (інспекції) здійснюють заходи щодо охорони, обліку, використання та популяризації пам'яток,

забезпечують практичну реалізацію програм у сфері охорони культурної спадщини, реалізує права і обов'язки делеговані йому.

В деяких областях такі підрозділи були створені як центри, в деяких – як інспекції.

Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних цінностей (далі Центр) був створений розпорядженням Дніпропетровської облдержадміністрації від 08.04.1998 р. № 114-р як фахова установа. Розпорядженням від 06.04.2001 № 146-р Центр було визнано представником спеціального уповноваженого органу з охорони культурної спадщини облдержадміністрації в частині охорони пам'яток археології, історії, монументального мистецтва та науки і техніки, тобто наділила цю установу певними організаційними, контролюючими та дозвільними функціями.

Таким чином, у Дніпропетровській області функцію по організації пам'яткоохоронної галузі в частині збереження пам'яток археології, історії, монументального мистецтва та науки і техніки здійснює Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних цінностей в межах повноважень делегованих йому.

Державний облік об'єктів культурної спадщини

На момент прийняття Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III Перелік пам'яток Дніпропетровської області уже був сформований за рішеннями Дніпропетровського облвиконкому, у який було включено біля 12 тис. об'єктів культурної спадщини (з внутрішньоконструктивними об'єктами).

Згідно з Прикінцевим положенням Закону України «Про охорону культурної спадщини» об'єкти, включені до списків (переліків) пам'яток історії та культури відповідно до Закону Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури», визначаються пам'ятками відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини».

В той же час Закон вимагає створення Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Об'єкти культурної спадщини, наголошує ст. 13 Закону України «Про охорону культурної спадщини», – незалежно від форм власності відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (далі - Реєстр) за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки. Порядок визначення категорій пам'яток встановлюється Кабінетом Міністрів України. Із занесенням до Реєстру на об'єкт культурної спадщини, на всі його складові елементи поширюється правовий статус пам'ятки.

Не підлягають державній реєстрації об'єкти, що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проектами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії.

Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру та внесення змін до нього (вилучення з Реєстру, зміна категорії пам'ятки) провадяться відповідно до категорії пам'ятки:

1) пам'ятки національного значення - постановою Кабінету Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини;

2) пам'ятки місцевого значення - рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини за поданням відповідних органів охорони культурної спадщини або за поданням Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, інших громадських організацій, до статутних завдань яких належать питання охорони культурної спадщини, протягом одного місяця з дня одержання подання.

Вилучення пам'ятки з Реєстру здійснюється лише у разі:

- якщо пам'ятку зруйновано;
- якщо пам'ятка археології досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню;
- якщо пам'ятка втратила предмет охорони.

У областях України роботу по підготовці проекту Державного реєстру пам'яток покладено на Центри (інспекції) як фахові пам'яткоохоронні установи. До цієї роботи залучаються науковці, краєзнавці і т.д.

Механізм створення Реєстру пам'яток:

- інвентаризація, тобто встановлення сучасного технічного стану та відповідності критеріям сучасного пам'яткоохоронного законодавства тих пам'яток, що перебувають на державному обліку;
- виявлення нових об'єктів культурної спадщини.

Сучасний моніторинг пам'яток Дніпропетровської області, які перебувають на державному обліку, вказує на те, що не всі вони відповідають сучасним критеріям. Так, до пам'яток монументального мистецтва залічували пам'ятники громадським, культурним і політичним діячам, які фактично були масово тиражованими копіями з недовговічних матеріалів (залізобетон, гіпс). Водночас багатьох об'єктів, пов'язаних з історією краю, у Переліку бракувало.

Таким чином, на теперішній час (2009 рік) Перелік пам'яток історії і культури узятий на державний облік відповідно до пам'яткоохоронного законодавства Української РСР є легітимним, а проект Державного реєстру пам'яток знаходиться у стадії створення.

Значна кількість пам'яток, особливо це стосується пам'яток археології, Дніпропетровської області має статус «щойновиявлених».

У відповідності до ст. 14, 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини» щойновиявлені об'єкти культурної спадщини, до вирішення питання про занесення їх до Реєстру, підлягають охороні відповідно до вимог цього Закону, про що відповідний орган охорони культурної спадщини у письмовій формі повідомляє власника цього об'єкта або уповноважений ним орган.

Захист традиційного характеру середовища та об'єктів культурної спадщини

З метою захисту традиційного характеру середовища населених місць та на виконання ст. 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2006 р. №878 «Про затвердження Списку населених місць України» 6 міст Дніпропетровської області отримали статус «історичних поселених місць» (**ДОДАТОК 1**).

У відповідності до вимог пам'яткоохоронного законодавства та нормативних документів для кожного історичного міста у структуру генерального плану повинні входити такі розділи: історико-архітектурний опорний план, проект зон охорони пам'яток та історичні ареали.

Історичні ареали – це частини території населених місць, на яких збереглися об'єкти культурної спадщини та елементи історичного планування. В межах історичних ареалів встановлюється режим охорони, використання території та обмеження господарської діяльності.

Статтею 5, пунктом 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» передбачається затвердження проектної документації, з визначенням історичних ареалів, центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, тобто Міністерства культури і туризму України.

Науково-проектною документацією щодо встановлення історичних ареалів передбачається обов'язкова розробка історико-містобудівного обґрунтування під розміщення будь-якого будівництва в межах ареалу.

З метою забезпечення охорони пам'яток архітектури і містобудування, історії, монументального мистецтва, археології, садово-паркового мистецтва навколо них встановлюються зони охорони.

Зони охорони пам'яток регламентують архітектурно-містобудівну діяльність і сприяють збереженню традиційного характеру середовища історичних місць.

Межі зон охорони пам'яток і режим їх використання регламентує відповідна науково-проектна документація, яка розробляється на підставі відповідних Державних будівельних норм (ДБН).

Науково-проектна документація з визначення зон охорони пам'яток також затверджується центральним органом виконавчої влади виконавчої влади у сфері охорони пам'яток – Міністерства культури і туризму України.

Таким чином, проекти зон охорони пам'яток та історичні ареали є складовими історико-архітектурного опорного плану, які забезпечують режим охорони і використання територій міст, що містять культурну спадщину.

З шести історичних місць Дніпропетровської області тільки для м. Дніпропетровська у структурі генерального плану розроблені Комплексна охоронна зона пам'яток, та виділено 11 історичних ареалів.

II. Об'єкти культурної спадщини Дніпропетровської області національного значення.

У відповідності до Закону України «Про охорону культурної спадщини» визначається дві категорії пам'яток: національна та місцева.

Об'єкти культурної спадщини заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток національного значення за рішенням Кабінету Міністрів України, місцевого значення – за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини тобто Міністерства культури і туризму.

Порядок визначення категорій пам'яток затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1760.

У відповідності до вимог вказаної Постанови об'єкти культурної спадщини національного значення повинні мати особливу історичну або культурну цінність і відповідати критерію автентичності, а також принаймні одному з таких критеріїв: справили значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва країни; безпосередньо пов'язані з історичними подіями, віруваннями, життям і діяльністю видатних людей; репрезентують шедевр творчого генія, стали етапними творами видатних архітекторів чи інших митців; були витворами зниклої цивілізації чи мистецького стилю. Критерій автентичності означає, що пам'ятка повинна значною мірою зберегти свою форму та матеріально-технічну структуру, історичні нашарування, а також роль у навколишньому середовищі.

Об'єкти культурної спадщини місцевого значення повинні відповідати критерію автентичності, а також принаймні одному з таких критеріїв: вплинули на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва певного населеного пункту чи регіону; пов'язані з історичними подіями, віруваннями, життям і діяльністю видатних людей певного населеного пункту чи регіону; є творами відомих архітекторів або інших митців; є культурною спадщиною національної меншини чи регіональної етнічної групи.

На виконання вимог пам'яткоохоронного законодавства щодо визначення статусу об'єктів культурної спадщини України як національних була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про занесення пам'яток історії, монументального мистецтва та археології національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» від 27.12.2001 р. № 1761. Цим нормативним актом було затверджено Перелік пам'яток національного значення Дніпропетровської області у який було включено 11 пам'яток історії і 13 пам'яток археології (**ДОДАТОК 2**). Пам'ятки монументального мистецтва Дніпропетровської області не були включені в цей Перелік.

Щодо статусу пам'яток архітектури та містобудування національного значення, то на сьогодні такого переліку в державі немає.

Ще до прийняття Закону України «Про охорону культурної спадщини» наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики від 02.06.1999 р. № 128 затверджено Державний реєстр національного культурного надбання у який увійшло 34 пам'ятки містобудування і архітектури Дніпропетровської області (**ДОДАТОК 3**).

Але сучасне законодавство передбачає легітимізацію статусу пам'яток як національних тільки через відповідні рішення Кабінету Міністрів України, що на сьогодні ще не здійснено.

Таким чином, Державний реєстр пам'яток містобудування і архітектури національного значення не затверджений, а пам'ятки виписані в наказі Держбуду можуть розглядатись як такі, що пропонуються до об лікування за категорією національного значення.

III. Пам'ятки археології місцевого значення

Археологічні пам'ятки – це рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під землею поверхнею та під водою і є невідторним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації;

Археологічні пам'ятки – найбільш чисельний вид пам'яток, як в Україні, так і в Дніпропетровській області тому що презентують найдовший за часом період в історії людства.

Перелік пам'яток археології області був сформований за рішеннями органів обласної державної влади на 1987 рік і у відповідності до Прикінцевих положень Закону України «Про охорону культурної спадщини» зберігає чинність на теперішній час.

Загальна кількість пам'яток археології Дніпропетровської області - 4 154 або 7 527 з внутрішньоконструктивними об'єктами (**ДОДАТОК 4.**)

За зовнішнім виглядом пам'ятки археології можна поділити на дві групи.

До першої групи відносяться пам'ятки, які не мають візуальних ознак. Це палеолітичні місцезнаходження, культурний шар давніх поселень, ґрунтові могильники.

На держаному обліку у Дніпропетровській області перебуває 125 таких пам'яток. До цієї групи пам'яток відноситься унікальне для області Башмачанська городище – укріплене поселення ранніх слов'ян IV ст. н.е. (**ДОДАТОК 4**)

До другої групи пам'яток археології відносяться ті, що мають візуальні ознаки. Це поодинокі кургани, курганні могильники, кромлехи. Кургани складають більшість пам'яток археології, що перебувають на державному обліку у Дніпропетровській області.

В свій час на державний облік було взято 2 кромлехи, які були знайдені під час розкопок проведених Д.І.Яворницьким (**ДОДАТОК 4**).

За результатами археологічних досліджень перші рештки життєдіяльності людини на території області – так звані палеолітичні місцезнаходження датуються 100 тисяч років тому. В основному вони розміщувалися вздовж берегів річок. До цього часу належать стоянки давньої людини біля сел Старі Кодаки (Дніпропетровський район) і Романково (в межах сучасного міста Дніпродзержинськ) в усті р. Самари та ін.

Давні поселення за своїм розміщенням також тяжіють до берегів річок, або розміщувались на мисах балок, які виходили до водних артерій. Це вказує на залежність давньої людини від води. Крім того річки були місцем водопою для диких тварин, на яких полювала давня людина.

Ґрунтові могильники, яких на державному обліку тільки 13 тяжіють до поселень. Це найбільш давній вид поховань людини. Майже усі вони відносяться до кам'яного віку, або періоду раннього металу.

Невелика кількість пам'яток без візуальних ознак на державному обліку вказує не на те, що їх мало збереглося до нашого часу, а на те, що їх важче виявляти і більшість з них ще не відкрита. Виявлення таких пам'яток можливе тільки при планованих археологічних дослідженнях, на що ніколи офіційній науці не виділяється необхідних коштів. Другий шлях знаходження таких об'єктів – це випадковість, або під час археологічних робіт, що передують виділенню земельних ділянок під господарське використання. Такі роботи передбачаються ст. 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Давні кургани, або групи курганів, тобто курганні могильники складають найбільш чисельну групу археологічних пам'яток. Перші кургани з'являються у епоху енеоліту і датуються III тис. до н.е. Кургани – це давні могильники, які були споруджені кочівниками скотарями, які населяли степи нашого краю.

На теперішній час кількість курганів значно збільшилась за рахунок «щойно виявлених», тому що у області триває робота по інвентаризації пам'яток археології та по визначенню меж цих пам'яток. На 01.01.2009 року така робота проведена у 14 районах області, що збільшило загальну кількість курганів в області на 1 253 облікових номери, які включають 3 512 об'єктів. (**ДОДАТОК 4**) Інформація по кількості курганів у розрізі кожної сільради по районах подана у Схемі розташування об'єктів культурної спадщини та нерухомих пам'яток, яка розроблена в межах Схеми планування території Дніпропетровської області (**ДОДАТОК 6**).

У відповідності до ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» для пам'яток археології визначена тільки державна форма власності. Землі на яких розташовуються пам'ятки археології відносяться до категорії земель історико-культурного призначення (ст. 53 Земельного Кодексу України) і відповідно до ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» «перебувають у державній власності або вилучаються (викупуються) у державну власність».

Саме ця вимога законодавства щодо державної власності на землі під пам'ятками археології гостро ставить питання про об'єкти лікування усіх пам'яток археології та визначення їх меж.

Робота по інвентаризації пам'яток археології проводиться в рамках комплексної програми паспортизації об'єктів культурної спадщини на 2003-2010 роки затвердженої Постановою кабінету міністрів України від 09.09.2002 року № 1330. Натурні роботи та технічна документація з визначення меж пам'яток археології виконуються ліцензованими землепорядними підприємствами.

У відповідності до ст. 20 Земельного кодексу України «віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень». Тому технічна документація по визначенню меж пам'яток археології у 14 районах області подана головам райдержадміністрацій області для визначення категорій землі під пам'ятками. Відповідні рішення вже прийняті в 2 районах області: Верхньодніпровському та Новомосковському, в інших готується до прийняття.

Статті 14 п.2 та 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини» наголошують, що об'єкти культурної спадщини, в тому числі щойно виявлені до вирішення питання про занесення його до Реєстру підлягає охороні відповідно до вимог пам'яткоохоронного законодавства. Загальна кількість пам'яток археології по районах разом зі щойно виявленими покладені в основу проекту Реєстру пам'яток археології Дніпропетровської області, який створюється. Порівняльне збільшення кількості пам'яток археології по районах області, які пропонуються до занесення в Реєстр можна простежити у Додатку № 4 п.п. 6, 7.

Особливість пам'яток археології полягає в тому, що вони можуть бути науково дослідженими. Дослідження передбачає пошарове вивчення території пам'ятки. Наукові археологічні розкопки призводять до припинення фізичного існування пам'ятки.

У відповідності до пам'яткоохоронного законодавства, археологічні артефакти, знайдені під час археологічних розкопок, передаються у державні фондосховища – музеї, а наукові звіти – в Інститут археології НАНУ. Процедура отримання Дозволів на дослідження пам'яток археології виписана ст. 35 Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Тому, незважаючи на численність, пам'ятки археології не заважають сучасному розвитку території області.

IV Пам'ятки історії місцевого значення

У відповідності до Закону України «Про охорону культурної спадщини» нерухомі пам'ятки історії – це будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції, тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів.

Пам'ятки історії можуть бути розділені за типологічною ознакою на будинки, поховання, пам'ятні місця.

За змістом інформації, яку несуть пам'ятки історії їх можна поділити на п'ять груп:

- пам'ятки державного устрою і суспільного життя;
- пам'ятки соціальних і визвольно-національних рухів;
- пам'ятки воєнної історії;
- пам'ятки історії виробництва і техніки;
- пам'ятки що презентують розвиток науки і техніки.

Але цей поділ є досить умовним, так як деякі пам'ятки одночасно можуть відноситись до кількох груп.

На державному обліку у Дніпропетровській області перебуває 2606 нерухомих пам'яток історії, які презентують історичний розвиток нашого регіону починаючи від середньовіччя і до теперішнього часу.

За хронологічним принципом нерухомі пам'ятки історії Дніпропетровщини можна поділити таким чином:

- пам'ятки пізнього середньовіччя (XIV - перша половина XVII ст.);
- пам'ятки нової історії:
 - а) пам'ятки другої половини XVII – першої половини XIX ст.
 - б) пам'ятки другої половини XIX – початку XX ст.
- пам'ятки радянського періоду (1917-1992 рр.);
- пам'ятки незалежної України (від 1992 року).

До пам'яток пізнього середньовіччя відносяться залишки Української укріпленої лінії разом з фортифікаційними спорудами (Царичанський район), козацькі цвинтарі (Широківський, Софіївський, Дніпропетровський райони), земляні фортеці: Новобородицька (м. Дніпропетровськ), фортеця Кодак (Дніпропетровський район), Катеринівська миля (Солонянський район), будівля Катеринославської шовково-сукняної фабрики (м. Дніпропетровськ), – першого промислового підприємства краю і т. д.

До пам'яток нової історії відносяться об'єкти пов'язані з заселенням території нашого краю та виникненням перших міст. Це пам'ятки, що розкривають державний устрій і суспільне життя регіону в цей час. Наприклад садиба початку XIX ст., де народився О.М.Поль (с. Полівське Верхньодніпровський район).

До періоду радянського часу відноситься найбільша кількість нерухомих пам'яток історії. Це будинки і пам'ятні місця пов'язані з певними подіями і певними історичними особами радянського часу, що відіграли значну роль у розвитку краю, та братські могили, військові дільниці і окремі кладовища часів Громадянської, а особливо Великої вітчизняної війни – найбільш численний вид пам'яток в історії краю.

Дніпропетровщина відігравала важливе стратегічне значення в період Великої вітчизняної війни. Тяжкі бої 1941 року під час оборони області та 1943-1944 при її визволенні призвели до великих втрат радянських військ. На теперішній час на державному обліку перебуває 2587 поховань радянських воїнів періоду Великої вітчизняної війни, обліковані під 1068 державними номерами.

До цієї хронологічної групи пам'яток відносяться пам'ятні місця пов'язані з подіями Великої вітчизняної війни. Наприклад місця форсування р. Дніпро радянськими військами біля сел Військове та Вовниги (Солонянський район), смт. Кіровське (Дніпропетровський район).

До періоду радянського часу відноситься також перелік щойно виявлених пам'яток пов'язаних з Голодомором 1932-1933 років. Це місця масових поховань жертв Голодомору, які здебільшого розміщувались на кладовищах у селах області і тільки в окремих випадках знаходяться за межами кладовищ. На теперішній час відомо близько 50 місць масових поховань жертв Голодомору.

Останній хронологічний період – нерухомі пам'ятки історії незалежної України поки що не наповнений конкретними об'єктами. Цей період тільки досліджується науковцями.

Підсумовуючи, необхідно відмітити, що перелік нерухомих пам'яток історії Дніпропетровської області був сформований за рішенням органів обласної державної влади у середині 90-х років. Деякі з них не відповідають вимогам сучасного пам'яткоохоронного законодавства, так як були визначені політиками за ідеологічними настановами.

Тому на теперішній час проводиться робота з інвентаризації пам'яток історії і з метою підготовки проекту реєстру пам'яток, в який не будуть включені пам'ятки, що не відповідають вимогам сучасного пам'яткоохоронного законодавства.

Але до затвердження Реєстру пам'яток, Перелік пам'яток області є чинним. **(ДОДАТОК 5.)**

V. Пам'ятки монументального мистецтва місцевого значення.

Згідно зі ст. 2 п. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» об'єкти монументального мистецтва – це твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями).

До об'єктів монументального мистецтва належать нерухомі твори монументальної скульптури, живопису та декоративного мистецтва, виконані на високому художньому рівні, що мають самостійне значення або пов'язані з окремими спорудами чи архітектурно-природним середовищем та відображають рівень розвитку культури певної історичної епохи.

У Дніпропетровській області на державному обліку перебуває 448 пам'яток монументального мистецтва (**ДОДАТОК 5**).

Статус об'єктів монументального мистецтва та пам'яток був визначений рішенням Дніпропетровського облвиконкому за попередньої доби і тому вони входять в перелік пам'яток Дніпропетровської області, що у відповідності до Прикінцевих положень Закону України «Про охорону культурної спадщини» зберігає свою чинність.

До нерухомих пам'яток монументального мистецтва відносяться

I. Монументальна скульптура:

- монументи, пам'ятки, пам'ятні знаки, скульптурні групи, погруддя (бюсти);
- меморіальні ансамблі;
- меморіальні (надгробні) споруди, до яких відносяться рельєфні хрести, плити, саркофаги, стели, надгробні скульптурні композиції та ін.;
- меморіальні дошки;
- садово-паркова скульптура, до якої відносяться статуї, погруддя, герми, фонтани;
- статуї, скульптурні групи та рельєфи на фасадах.

II. Твори монументального живопису:

- розписи зовнішніх та внутрішніх поверхонь стін, перекриттів, плафонів (фрески, мозаїки, сграфіто, гризайлі);
- іконостаси;
- самостійні мозаїчні стели;
- зображення на склі у віконних та дверних отворах (вітражі);
- діорами й панорами.

III. Твори монументально-декоративного мистецтва:

- орнаментальні розписи стін, стель, склепінь, колон тощо;
- декоративне різьблення на камені, бетоні та по дереву, металу на фасадах і в інтер'єрах споруд (оздоблення порталів, віконних та дверних отворів, стін, склепінь, іконостаси, амвони, вітари і т.п.).

IV. Твори декоративно-ужиткового мистецтва:

- мальована та рельєфна кераміка печей, камінів, керамічні панно, набірні художні паркетні, мозаїчні підлоги, інтарсія дверей, литий і кований метал огорож, ґрат тощо.

Головна вимога до пам'яток монументального мистецтва – відповідність мистецькій, художній та естетичній цінності. Пам'ятки монументального мистецтва повинні створюватись в певному тривкому матеріалі: бронза, граніт, мармур та ін.

За радянських часів, коли затверджувався перелік пам'яток монументального мистецтва, велику роль відігравали ідеологічні настанови тому до пам'яток монументального мистецтва були віднесені скульптури та погруддя політичним діячам та певним ідеологічним героям, які

виготовлялись під шаблон з недовговічних матеріалів (залізобетон, гіпс, цегла і т. ін.) і на сьогодні не відповідають критеріям обліку пам'яток. Ст. 13 п. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» наголошує, що не підлягає державній реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру об'єкти, що є сучасними копіями існуючих пам'яток, а також масові тиражовані копії.

На виконання вимог сучасного пам'яткоохоронного законодавства наказом Міністерства культури і туризму затверджено перелік пам'яток монументального мистецтва Дніпропетровської області у кількості 365 об'єктів, які не рекомендовано до включення в Державний реєстр пам'яток. Але до затвердження Державного реєстру, вони будуть зберігати статус пам'яток.

VI. Пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення

Пам'ятки містобудування та архітектури є одними з найважливіших пам'яток, що відбивають розвиток і культуру народу. До них належать окремі споруди, групи будівель, містобудівні утворення, ансамблі чи комплекси (часто у сполученні з пам'ятками монументального мистецтва). Характер архітектури, її композиційна чи стилістична цілісність, соціальні та функціональні фактори, які впливають на образ архітектурного твору, технічний рівень виконання й багато інших прямих і опосередкованих аспектів разом із історико-архітектурним середовищем та природним оточенням складають наукову, художню, історичну, етнографічну цінність об'єктів. Саме тому Міжнародна рада з питань пам'ятників та визначних місць (ІКОМОС) визначає пам'ятку як архітектурну споруду або її частину, що збереглася, і територія з усім оточенням, нерухомими або рухомими цінностями, котрі з нею пов'язані.

Виявлені пам'ятки повинні бути зафіксовані і зберігатися на всіх стадіях розвитку населеного пункту, таким чином, кожен населений пункт – село, місто зможуть зберегти унікальні риси, які визначаються комплексом історичних, природних, соціально-економічних та інших факторів.

Також, за визначенням ІКОМОС, виняткову містобудівну цінність має форма міста або населеного пункту іншого типу, відбита у мережі вулиць і плануванні ділянок. В такому разі окремі вулиці як первісний елемент планувальної структури можуть бути комплексними пам'ятками містобудівного мистецтва, історії та культури.

При вивченні пам'яток містобудування, яке здійснюється в процесі розробки історико-архітектурних опорних планів і генеральних планів міст, виявляються спеціальні зони охорони пам'яток, що відрізняються особливостями режиму містобудівної діяльності в їх межах; складається перелік заходів по реконструкції, реставрації і впорядкуванню планування та забудови на їх територіях.

Сучасне пам'яткоохоронне законодавство визначає що об'єкти архітектури та містобудування – це окремі архітектурні споруди, а також пов'язані з ними твори монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, або авторів; природно-архітектурні комплекси (ансамблі), історичні центри, вулиці, квартали, площі, залишки давнього розпланування та забудови, що є носієм певних містобудівних ідей.

Архітектурна спадщина - це сукупність успадкованих від попередніх епох об'єктів архітектурно-містобудівної діяльності, які повністю або частково збереглися в автентичному стані та репрезентують культурний, мистецький і технічний розвиток людської цивілізації. Архітектурна спадщина є невід'ємною частиною культурної спадщини народу України. Пам'яткою архітектури є об'єкт архітектурної спадщини, занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток.

Архітектурну спадщину складають будівлі, споруди, локальні архітектурні комплекси або ансамблі споруд або їх збережені частини з усіма складовими, а також історично приналежними до них територіями, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і становлять історичну, наукову, мистецьку або іншу культурну цінність. Архітектурна спадщина за типами поділяється на архітектурні об'єкти і архітектурні комплекси. Архітектурні об'єкти - це будівлі, споруди або малі архітектурні форми. Архітектурними комплексами вважають групи архітектурних об'єктів (замки, фортеці, монастирі, палаци, садиби, промислові об'єкти), організовані за певною концепцією в межах локальної території.

Одна з можливих класифікацій пам'яток архітектури за їх специфічними ознаками розроблена згідно європейських стандартів у Науково-дослідному інституті теорії, історії архітектури та містобудування (НДІТІАМ). За **функціональною** ознакою до пам'яток архітектури відносяться: житлові, адміністративні і громадські будинки; промислово-виробничі, військово-оборонні, транспортні, інженерні споруди; комунальні та складські, а також будови зв'язку, архітектурні монументи; малі архітектурні форми.

Класифікація архітектурних об'єктів за **галузевою** спеціалізацією конкретизує їх функціональне призначення, тому в громадських спорудах, наприклад, є додатковий поділ на: лікувально-профілактичні, відпочинку та туризму, спортивні, учбові, дошкільного виховання, клубні, бібліотечні, музейні, виставочні, видовищні, побутового обслуговування, торговельні, громадського харчування, науково-дослідні та проектні, соціального забезпечення, кооперовані, культурні об'єкти.

Інші конкретні відмінності визначають безпосередньо вид об'єктів за певною ознакою. Так, **житлові** функції виконують: житлові будинки, гуртожитки, меморіальні і садибні будинки, вілли, палаци, мазанки, флігелі, хати, шпитали, доходні будинки, тощо. **Промислово-виробничі** споруди поділяються на: корпуси підприємств, майстерні, комори, млини, елеватори тощо; **адміністративні** будинки мають конкретні назви: канцелярії, управи, земства тощо. **Громадські споруди** за спеціалізацією поділяються на лікувально-профілактичні заклади (лікарні, диспансери, санаторії, будинки санітарної освіти, ветеринарні корпуси тощо); будови відпочинку і туризму (будинки відпочинку,

спальні корпуси, готелі тощо); спортивні (стадіони, палаци спорту, манежі, іподроми,); учбові (академії, інститути, університети, школи, училища, семінарії, ліцеї, гімназії тощо); клубні (клуби, палаци культури, будинки творчих спілок тощо); музейні та виставочні (музеї, скансени, виставочні зали, павільйони, лапідарії тощо); видовищні об'єкти (театри, кінотеатри, концертні зали); об'єкти побутового обслуговування (будинки побуту, мод, ательє, лазні тощо); торговельні об'єкти (магазини, крамниці, ринки, аптеки, торгові ряди тощо); об'єкти громадського харчування (ресторани, кафе, бари, їдальні, трапезні тощо); об'єкти науково-дослідних і проектних установ (науково-дослідні і проектні інститути, проектно-конструкторські і інженерно-лабораторні корпуси,); об'єкти соціального забезпечення (притулки, будинки для людей похилого віку, інтернати); культові споруди (церкви, дзвіниці, костьоли, синагоги тощо).

У **військово-оборонних спорудах** окремо не виділяють галузеву спеціалізацію, а одразу визначаються види об'єктів: фортеці (Кодацька), вали Української Укріпленої лінії, казарми, остроги тощо.

Транспортні об'єкти можуть також бути поділені за галузевою спеціалізацією (вокзали, станції, депо, пристані, доки, гаражі, тягові підстанції, диспетчерські пункти тощо).

Виділяють також групи архітектурних об'єктів із своїми особливостями. До найбільш численної групи пам'яток належить **житлова архітектура**, яка відрізняється різноманітністю функціональної організації простору, об'ємно-просторової побудови, декору тощо. Важливо, що загальний вигляд житлового будинку відображає художньо-стильові тенденції часу, а планування характеризує особливості побуту, соціальної структури та художні смаки людей кожної епохи. Саме житлові будинки й присадибні будівлі, як правило, наділені виразним місцевим колоритом.

Специфіка архітектури **громадських споруд** проявляється передусім у тому, що стильові пошуки й будівельна техніка тут найбільше пов'язані з галузевою спеціалізацією об'єктів. Для кожного з періодів соціального розвитку характерні свої архітектурно-художні вирішення об'єктів. З часом змінювалася та вдосконалювалася їх типологічна номенклатура. Найбільша кількість функціональних різновидів громадських споруд з'явилась в середині XIX - на початку XX ст., коли у великій кількості будували торговельні, фінансові, транспортні, видовищні, учбові, виставочні, адміністративні, музейні, конторські споруди, театри, народні будинки, клуби, кінотеатри, спортивні комплекси тощо. Громадська значущість цих споруд зобов'язувала до виразної архітектурно-художньої композиції, яка у свою чергу відігравала суттєву роль у формуванні містобудівної структури населеного пункту. Пам'ятки архітектури цієї доби широко представлені у Дніпропетровську й містах області.

Культова архітектура відноситься до споруд громадського типу, які призначені для відправлення релігійних обрядів. Традиційність прийомів побудови, канони в структурі об'ємно-просторового вирішення та в організації інтер'єрів цих об'єктів дозволяють віднести їх до самостійної групи пам'яток. Адже вони на протязі століть формували духовно-етичні позиції художньої культури народів, які населяли нашу землю. Стильові ознаки цього типу пам'яток у кожному окремому об'єкті відбивали особливості певного хронологічного періоду.

Для **промислової архітектури та інженерного мистецтва** характерна багатопланова функціональна диференціація будівель і споруд за відповідною спеціалізацією промисловості. З нею пов'язані різноманітні конструктивні та об'єктно-просторові вирішення об'єктів. У кращих зразках інженерного мистецтва саме конструкція є основним компонентом архітектурного рішення. Прикладами таких пам'яток в Дніпропетровській області є споруди мостів, млинів, елеваторів тощо. Вказані типи архітектурних пам'яток потребують більш поглибленого вивчення, оскільки на сьогодні він залишається ще недостатньо обстеженим, з досить невизначеними критеріями відбору.

Важливою для облікування і збереження також є періодизація пам'яток. Так, на думку фахівців, особливо важливими є пам'ятки архітектури та містобудування практично всіх типів з найдавніших часів до середини XIX ст., оскільки вони унікальні і відносно малочисельні, більш пізні пам'ятки обліковуються вибірково.

Особливе значення в оцінці середовища мають панорами, силуети, цінні ландшафти та окремі візуальні точки їх сприйняття. В більшості випадків пам'ятки містобудування включають не тільки окремі архітектурні об'єкти, а й звичайну рядову забудову, яка своєю другорядністю підкреслює архітектурно-естетичну значущість основної пам'ятки чи інших цінних об'єктів.

До пам'яток архітектури місцевого значення належать об'єкти архітектурної спадщини, які відповідають критеріям, встановленим для пам'яток місцевого значення.

Законодавчу базу охорони архітектурної спадщини в Україні складають Закони України "Про охорону культурної спадщини", "Про архітектурну діяльність", "Про основи містобудування", "Про планування і забудову територій", "Про охорону археологічної спадщини", "Про природно-заповідний фонд", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про місцеві державні адміністрації"; Державний земельний кадастр України; Міжнародні договори у сфері охорони культурної спадщини, які ратифіковані Верховною Радою України.

Державний облік архітектурної спадщини включає її виявлення, **наукову** фіксацію, державну реєстрацію та паспортизацію. Об'єкти архітектурної спадщини підлягають державному обліку незалежно від форм власності.

В Дніпропетровській області на державному обліку перебуває 343 пам'ятки архітектури, з них 309 пам'яток місцевого значення, 110 – у районах області, 199 – у містах (**ДОДАТОК 6, 7**). Найбільшу кількість пам'яток архітектури обліковано у м. Дніпропетровську, і це не випадково, адже місто має більш як двохвікову історію.

Місто Дніпропетровськ (колишнє губернське місто Катеринослав) було засновано у 1776 р. на лівому березі Дніпра, при впадінні р. Кільчені в р. Самара. В 1784 р., за указом Катерини II місто було перенесене на правий берег Дніпра, що відповідає сучасній його території. Будівництво і розвиток міста відбувався під егідою тогочасних державних ідей, що готували Катеринославу роль південної столиці Російської імперії.

Згідно таких перспектив міста, тривалого процесу його планування долучали багатьох фахівців. Відомі 5 генеральних планів міста: план 1786 р. французького архітектора Клода Геруа; план 1792 р. Івана Старова; план 1806 р.; план 1817 р. Вільяма Геста; план 1834 р. Два з вказаних плани, Клода Геруа і Івана Старова, були покладені в основу розвитку міста.

За планом І.Старова в основу розвитку Катеринослава покладено класичну систему регулярної структури міста, яка враховувала місцевий природний ландшафт.

Планом Клода Геруа передбачалось планування міської забудови над Дніпром, на центральному пагорбі, де розміщувались широка прямокутна площа з громадськими будівлями. Центральне місце у плані К.Геруа відводилось Преображенському собору.

Перевагою плану І.Старова було передбачення розміщення житлової забудови в низинній частині міста. Цей план мав стратегічне спрямування і на багато десятиліть зумовив розвиток міста. Саме за планом І.Старова був закладений колосальний центральний проспект міста – гульбище Середньої вулиці (нині проспект К.Маркса), передбачалось будівництво палацу намісника краю.

Модерний підхід до планування міста отримав подальший розвиток наприкінці XIX – початку XX ст., коли в основному і була сформована планувальна структура міста яка збереглась дотепер.

На території Дніпропетровської області є й інші історичні міста. В 1594 р. засновано м. Нікополь, в середині XVII – м. Кривий Ріг, у 1687 р. –Новомосковськ, у 1750 р. – Дніпродзержинськ (Кам'янське), а у 1780 р. – Павлоград. В цих містах – свідках і осередках промислової, культурної, політичної історії краю збереглась певна кількість об'єктів, які входять до Переліку пам'яток архітектури місцевого значення (**ДОДАТОК 1**).

Що ж стосується пам'яток архітектури в районах області, то в переважній більшості, це будівлі або комплекси земських закладів (шкіл, лікарень, училищ). Друге за кількістю місце посідають церкви і історичні садиби, адміністративні будівлі, млини і господарські споруди, що мають архітектурну цінність. Пам'ятки архітектури області представлені також будівлями заводів, залізничних станцій, вокзалів. Значно менше на обліку по області будинків комерційних установ (банків, кредитних спілок).

Підсумовуючи викладене, засвідчуємо необхідність подальшої роботи з виявлення, облікування пам'яток архітектури і містобудування, а також їх збереження і популяризації із залученням до цієї роботи відповідних державних структур, широкого кола фахівців і громадськості

VII Висновки

Нерухомі об'єкти культурної спадщини Дніпропетровської області є складовою частиною культурної спадщини України, а також європейської спільноти і всього світу. Тільки таким чином необхідно розглядати пам'ятки, що залишені нам у спогад від попередніх поколінь.

Дніпропетровщина займає перше місце серед областей України за кількістю пам'яток як тих, що перебувають на державному обліку та щойно виявлені.

Внаслідок пам'яткоохоронних досліджень якась невелика частина пам'яток, з певних мотивів оприлюднених раніше, не будуть пропонувані до включення в Державний реєстр. Але уже сьогодні ми можемо констатувати значення збільшення щойно виявлених пам'яток археології – курганів та курганних могильників. Виконання програми по виявленню пам'яток археології, інвентаризації та визначення їх меж проведено тільки в 14 з 22 районів, а загальна кількість пам'яток археології збільшилась з 7 525 у 1987 р. до більше як 11 тис. на теперішній час.

Якщо аналізувати якісний склад нерухомих пам'яток історії, то слід відмітити, що здебільше це поховання воїнів Великої Вітчизняної війни. Необхідно відмітити, що вочевидь більшість пам'яток історії поки що поза увагою дослідників і чекає своїх першовідкривачів.

Теж саме стосується і пам'яток архітектури.

Виявлення та збереження об'єктів культурної спадщини є обов'язком кожної держави. Ця вимога законодавчо виписана у нормативних європейських країн. Особливо цінним та актуальним для України у зарубіжному досвіді є те, що охорона нерухомих об'єктів культурної спадщини тісно пов'язана з практикою землекористування та будівництва. Це тим більше важливо, що для землі під пам'ятками археології законодавець визначив тільки державну форму власності. Але на теперішній час в наслідок нехтування вимогами земельного законодавства частина земель під пам'ятками археології віддана у приватну власність і тому гостро стоїть питання повернення цих об'єктів державі.

Усі нерухомі об'єкти культурної спадщини не підлягають відтворенню і це покладає ще більшу відповідальність на державу і суспільство за їх збереження. Саме тому земельне законодавство передбачає обов'язкове погодження вибору земельних ділянок під будь-яке господарське використання з профільними органами охорони культурної спадщини.

Велика кількість пам'яток археології області не може завадити її економічному розвитку, так як пам'ятки археології відрізняються від інших пам'яток тим, що можуть бути повністю дослідженими і земля яку вони раніше займали звільняється для використання.

Умови дослідження виписані у ст. 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини», а процедура дозволу на дослідження виписана ст. 35 цього ж закону.

Збереження нерухомих об'єктів культурної спадщини почесний обов'язок сучасного покоління для передачі його нашим наступникам. Ось чому при розробці проектів планування території окремих регіонів України складовою частиною їх стає схема розташування нерухомих об'єктів культурної спадщини.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ****ПОСТАНОВА**

від 26 липня 2001 р. N 878

Про затвердження Списку історичних населених місць України

З метою захисту традиційного характеру середовища населених місць України, на виконання статті 32 Закону України "Про охорону культурної спадщини" (1805-14) Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Список історичних населених місць України (додається).

2. Державному комітетові будівництва, архітектури та житлової політики:
разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними державними адміністраціями продовжити протягом 2001-2005 років роботу з виявлення та дослідження сіл для занесення їх до Списку історичних населених місць України;
разом з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями забезпечити протягом 2001-2003 років розроблення та затвердження науково-проектної документації з визначення меж історичних ареалів населених місць, включених до зазначеного Списку.

Прем'єр-міністр України

А.КІНАХ

Інд. 28

ЗАТВЕРДЖЕНО постановою
Кабінету Міністрів України від
26 липня 2001 р. №878

СПИСОК
історичних населених місць України
(міста і селища міського типу)

Дніпропетровська область

№ з/п	Назва населеного місця	Датування
1.	м. Дніпропетровськ	1778 рік
2.	м. Дніпродзержинськ	1750 рік
3.	м. Кривий Ріг	середина XVII століття
4.	м. Нікополь	1594 рік
5.	м. Новомосковськ	1687 рік
6.	м. Павлоград	1780 рік

ДОДАТОК 2

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 27 грудня 2001 р. N 1761 Київ,

Про занесення пам'яток історії, монументального мистецтва та археології національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

Відповідно до статей 4 і 14 Закону України "Про охорону культурної спадщини" (1305-14) Кабінет Міністрів України п о с т а н о в л я є:

Занести до Державного реєстру нерухомих пам'яток України пам'ятки історії, монументального мистецтва та археології національного значення згідно з додатком.

Прем'єр-міністр України
Інд. 28

А.КІНАХ

Дніпропетровська область**Пам'ятки історії**

№ з/п	Назва пам'ятки	Епоха	Адреса	Держ охор. №
м. Дніпропетровськ				
1.	Новобогородицька фортеця	1688-1711рр.	с-ще Шевченко, вул. Новгородська, парк.	1443
2.	Будинок, у якому жив і працював Д. Яворницький	Перша половина XX ст.	пл. Шевченка, 5	1532
3.	Будинок історичного музею ім. Яворницького	1905 р.	пр. К. Маркса, 16	6291
4.	Могила Д. Яворницького	1940 р.	пр. К. Маркса, 16	1473
Дніпропетровський район				
5.	Фортеця Кодак	1635-1711рр.	с. Старі Кодаки, Новоолександрівська с/р	266
Нікопольський р-н				
6.	Могила кошового отамана І. Сірка	1680 р., перенесена у 1967р	с. Капулівка Покровської с/р, в 1,3 км на північ від села.	583
Солонянський район				
7.	Місце загибелі київського князя Святослава Ігоровича.	945 - 972 рр.	с. Микільське-на-Дніпрі, територія дитячого оздоровчого табору.	1089
Царичанський район				
8.	Споруди Української укріпленої лінії земляні вали укріплення (редут)	Початок XVIII ст.	с. Вербове Бабайківської с/р, біля південної околиці села.	4121
9.	Споруди УУЛ - 2 bastiони та польові укріплення між ними.	Початок XVIII ст.	с. Зелелія Залелівської с/р, за 2 км на північний захід від села.	1298
10.	Споруди УУЛ земляні вали укріплення (редути)	Початок XVIII ст.	с. Могилів Могилівської с/р, південно-західна околиця села, вул. Берегова, на кладовищі	4213
11.	Споруди Української укріпленої лінії	Початок XVIII ст.	с. Тарасівка Царичанської с/р за 1,7 км на схід від села.	4115

Пам'ятки археології

№ з/п	Назва пам'ятки	Епоха	Адреса	Держ. охор. №
Апостолівський район				
1.	Курганний могильник (3 кургани)	II тис. - I тис. до н.е.	с. Запорожець Першотравенської с/р, за 0,9 км на захід від села, на кладовищі.	3996
2.	Курганний могильник (7 кург)	I тис. до н.е.	с. Слов'янка Каменської с/р, за 2,6 км на схід від північної околиці села, за 1,4 км на схід від дороги Слов'янка - Новоіванівка.	3900
Петриківський район				
3.	Курган	Середина I тис. до н.е.	с. Лобойківка Лобойківської с/р, за 2,5 км на південний захід від центру села, біля ставка Цари - Камиши.	6003
Криворізький район				
4.	Курганний могильник (2 кургани)	II тис. до н.е.	с. Веселий Кут Глєсватської с/р, за 1 км на південний захід від центру села.	5821
5.	Курганний могильник (3 кургани) "Бабина могила"	II тис. до н.е.	с. Кам'яне Поле Орджонікідзевської с/р, за 1,8 км на південний схід від центру села.	5882
Нікопольський район				
6.	Курган "Нечаєва - Гегеліна могила"	I тис. до н.е.	с. Лукіївка Криничеватської с/р, за 5 км на північний схід від села, за 4,5 км від дороги на с. Високе.	563
7.	Курган "Могила Орлова"	I тис. до н.е.	с. Лукіївка Криничеватської с/р, за 4,5 км на північ від села, за 1,5 км на захід від кургану "Нечаєва могила".	564
Солонянський район				
8.	Городище	3-5 ст.ст. н.е.	с. Башмачка Башмачанської с/р, східна околиця села, балка Башмачка.	1023

№ з/п	Назва пам'ятки	Епоха	Адреса	Держ. охор. №
9.	Курган	Сер. I тис. до н.е.	с. Безбородькове Письмечівської с/р, за 0,7 км на південь від села, ліворуч від дороги Безбородькове -Письмечіве.	5306
10.	Курганний могильник (15 курганів) Могила Чекерезка	III - II -I тис. до н.е.	с. Томаківка Новомар'ївської с/р, за 2,5 км на південний схід південно - східної околиці села.	5271
Софіївський район				
11.	Курганний могильник (6 курганів)	II -I тис. до н.е.	с. Мар'ївка Ордо -Василівської с/р, за 6,3 км на північний схід від центру села, за 0,8 км на північний захід від Макартовського водосховища.	5537
12.	Курганний могильник (9 курганів)	II -I тис. до н.е.	с. Петропавлівка Жовтневої с/р, за 3,5 км на схід від південно - східної околиці села.	5425
Широківський район				
13.	Курган	II тис. до н.е.	с. Радевічеве Андріївської с/р, за 2 км на північний схід від центру села.	3797

ДОДАТОК 3**НАКАЗ ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ БУДІВНИЦТВА, АРХІТЕКТУРИ ТА ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

від 2 червня 1999 р. 128

**Про Державний реєстр національного
культурного надбання
(пам'ятки містобудування і архітектури)**

На виконання статті 14 Основ законодавства України про культуру, згідно з пунктами 2 і 3 Положення про Державний реєстр національного культурного надбання (постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. 466) НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) згідно із списком пам'яток України, що перебувають під охороною держави, затвердженим постановою Ради Міністрів УРСР від 24 серпня 1963 р. 970 (ЗП УРСР 1963 р. 8, ст.76; 1979 р., 10, ст.71), а також згідно із списком, що додається.

2. Управлінню охорони та реставрації пам'яток містобудування і архітектури (М.М.Кучерук), управлінням містобудування і архітектури, управлінням охорони пам'яток обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій:

- забезпечити виконання вимог чинного законодавства щодо охорони, використання, реставрації, збереження середовища об'єктів національного культурного надбання;

- продовжити роботи з виявлення, дослідження, інвентаризації та паспортизації пам'яток містобудування і архітектури для занесення їх до Державного реєстру національного культурного надбання.

Управлінню охорони та реставрації пам'яток містобудування і архітектури Держбуду України:

- забезпечити погодження архітектурно-планувальних завдань та науково-проектної документації на реконструкцію, реставрацію, благоустрій територій об'єктів національного культурного надбання, будівництво, реконструкцію, благоустрій у зонах охорони цих об'єктів;

- забезпечити затвердження реставраційних завдань і надання умов до проектування на об'єкти національного культурного надбання;

- забезпечити розгляд проектної документації та надання дозволів на розміщення зовнішньої реклами в охоронних зонах об'єктів національного культурного надбання.

4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Голова Комітету

В.М.Гусаков

Дніпропетровська область

№ з/п	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Держ. охор. №
м. Дніпропетровськ				
1.	Палац (мур.)	1786 р.	парк ім. Т.Г.Шевченка	1061
2.	Перша чоловіча класична гімназія (мур.)	1861р.	пл. Жовтнева, 2	1062
3.	Будинок земської лікарні (мур.)	1845- 1847р.	пл. Жовтнева, 14	1063
4.	Будинок Музею старожитностей (мур.)	1903 р.	пр. К.Маркса, 16	1064
5.	Будинок Гірничого інституту (мур.)	1900-1903 рр.	пр. К.Маркса, 19	1065
6.	Реальне училище (мур.)	1889- 1890 рр.	пр. К.Маркса, 36	1066
7.	Будинок міської управи (мур.)	1901 р.	пр. К.Маркса, 47	1067
8.	Готель (мур.)	1912р.	пр. К.Маркса, 66	1068
9.	Зимовий театр (мур.)	1907 р.	пр. К.Маркса, 97	1069
10.	Брянська Миколаївська церква (мур.)	1913- 1915 рр.	пр. Калініна, 66	1070
11.	Комерційне училище (мур.)	1909- 1912 рр.	пр. Кірова, 2	1071
12.	Будинок Англійського клубу (мур.)	1870 р.	вул. Леніна, 3	1073
13.	Будинок Театрально-концертного залу (мур.)	1913р.	вул. Леніна, 5	1074
14.	Будинок Громадського зібрання (мур.)	1912р.	вул. Леніна, 6	1075
15.	Будинок губернатора (мур.)	1830 р.	вул. Леніна, 14	1076
16.	Аудиторія Наукового товариства	1895 р.	вул. Плеханова, 42	1077
17.	Миколаївська церква в Кодаках (мур.)	1807- 1810 рр.	вул. Жовтенят, 108	
18.	Святомиколаївська церква (мур.)	1856 р.	вул. Ярова, 1	1079
19.	Сукняна фабрика (мур.)	1794 р.	пр. К.Маркса, 106	148
20.	Спасо-Преображенський собор (мур.)	1830- 1835 рр.	пл. Жовтнева	149
21.	Палац праці (мур.)	1926- 1932 рр.	вул. Профілактична, 1	25-Н
м. Дніпродзержинськ				
22.	Миколаївський собор (мур.)	1894 р.	вул. Кірова, 4	1080
Дніпропетровський район				
23.	Кодацька фортеця (мур.)	1635 р.	с. Старі Кодаки	1083
Криничанський район				
24.	Вознесенська церква (мур.)	1823 р.	с. Миронівка (Семенівська с/р)	152
Нікопольський район				
м. Нікополь				
25.	Церква Різдва Богородиці в Сулицькому (мур.)	1812- 1820 рр.	вул. Войкова, 68	150
Новомосковський район				
м. Новомосковськ				
26.	Пустельно-Миколаївський Самарський монастир (мур.): Миколаївський собор (мур.)	1782- 1820 рр.		1081/0
		1787 р.		1081/1
27.	Братські й настоятельські келії (мур.)	1816- 1820 рр.		1081/2
28.	Троїцький собор (дер.)	1775- 1780 рр.	пл. Перемоги, 1	151/1
29.	Дзвіниця Троїцького собору (дер.)	п.19 ст.	пл. Перемоги, 1	151/2
Петриківський район				

№ з/п	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Держ. охор. №
30.	Церква Різдва Богородиці (мур.)	1812р.	смт. Петриківка	1084
Царичанський район				
31.	Миколаївська церква (мур.)	1757 р.	с. Китайгород, вул. Музейна	153/0
32.	Успенська церква (мур.)	1754 р.	с. Китайгород, вул. Музейна	153/1
33.	Церква-дзвіниця Св.Варвари (мур.)	1756 р.	с. Китайгород, вул. Музейна	153/2
34.	Укріплення Української лінії	1731 р.	с. Рудка	1085

ДОДАТОК 4

Статистичні дані щодо пам'яток археології у розрізі районів та міст
(станом на 01.01.2009 р.)

Райони	Взяті на облік		Щойно виявлені		Кількість по проекту Реєстру		Поселення, стоянки, місцезнаходження	Грунтові могильники	Кромлехи	Баби	Городища	Святилища
	номерів	із внутрішньо комплексн.	номерів	із внутрішньо комплексн.	номерів	із внутрішньо комплексн.						
Апостолівський	155	468	71	347	226	814	2	-	-	-	-	-
Васильківський	173	433	43	67	202	512	-	-	-	7	-	-
Верхньодніпровський	200	416	51	93	212	385	13	-	-	-	-	-
Дніпропетровський	197	280	-	-	187	224	26	2	-	-	-	-
Криворізький	145	202	-	-	145	199	3	-	-	-	-	-
Криничанський	197	308	9	12	142	255	-	-	-	-	-	-
Магдалинівський	118	184	54	171	152	355	-	-	-	-	-	-
Межівський	162	289	-	-	162	289	-	-	-	-	-	-
Нікопольський	256	568	68	114	311	682	12	-	-	-	-	-
Новомосковський	281	625	243	847	490	1472	-	-	-	-	-	-
Павлоградський	238	455	268	623	455	1088	2	-	-	-	-	-
Петриківський	100	126	-	-	100	144	-	-	-	-	-	-
Петропавлівський	218	385	33	56	251	506	5	-	-	-	-	-
Покровський	173	288	-	-	173	293	-	-	-	4	-	-
П'ятихатський	157	203	37	174	195	375	-	-	-	-	-	-
Синельниківський	248	425	20	34	268	529	11	4	-	-	-	-
Солонянський	332	491	58	82	354	556	18	3	1	-	1	-
Софіївський	199	336	76	428	275	764	-	-	-	-	-	-
Томаківський	213	391	79	148	271	608	4	-	1	1	-	-
Царичанський	125	172	-	-	125	172	2	-	-	-	-	-
Широківський	99	142	67	172	158	314	1	-	-	-	-	-
Юр'ївський	143	291	44	98	187	478	2	-	-	-	-	-
Разом:	4 129	7 479	1221	3 466	5041	11 014	101	9	2	12	1	-

Райони	Взяті на облік		Щойно виявлені		Кількість по проекту Реєстру		Поселення, стоянки, місцезнаходження	Грунтові могильники	Кромлехи	Баби	Городища	Святилиця
	номерів	із внутрішньо комплексн.	номерів	із внутрішньо комплексн.	номерів	із внутрішньо комплексн.						
Вільногірськ	1	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Дніпродзержинськ	1	1	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Дніпропетровськ	8	25	10	11	17	21	9	4	-	-	-	-
Жовті Води	4	6	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Кривий Ріг	1	1	15	22	16	23	1	-	-	-	-	1
Марганець	6	8	2	2	8	10	-	-	-	-	-	-
Нікополь	2	2	-	-	1	8	-	-	-	-	-	-
Новомосковськ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Орджонікідзе	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Павлоград	-	-	2	7	2	7	-	-	-	-	-	-
Першотравенськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Синельникове	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тернівка	1	2	1	2	2	4	-	-	-	-	-	-
Разом:	25	48	32	46	51	79	10	4	-	-	-	1
Всього по області:	4154	7527	1253	3512	5092	11093	111	13	2	12	1	1

ДОДАТОК 5

Статистичні дані щодо пам'яток історії та монументального мистецтва у розрізі районів та міст

№ з/п	Район	Історія (з внутрішньоконкомплексними)	Монументальне мистецтво (з внутрішньоконкомплексними)
1	Апостолівський	96	25
2	Васильківський	118	19
3	Верхньодніпровський	98	7
4	Дніпропетровський	119	12
5	Криворізький	79	6
6	Криничанський	69	11
7	Магдалинівський	75	22
8	Межівський	64	13
9	Нікопольський	74	20
10	Новомосковський	53	9
11	Павлоградський	97	14
12	Петриківський	140	11
13	Петропавлівський	87	9
14	Покровський	96	7
15	П'ятихатський	93	16
16	Синельниківський	71	10
17	Солонянський	149	27
18	Софіївський	101	18
19	Томаківський	48	11
20	Царичанський	83	15
21	Широківський	81	5
22	Юр'ївський	54	8
	Разом:	1945	295

№ з/п	Міста	Історія (з внутрішньоконкомплексними)	Монументальне мистецтво (з внутрішньоконкомплексними)
1	Дніпропетровськ	689	76
2	Вільногірськ	1	1
3	Дніпродзержинськ	482	11
4	Жовті Води	6	5
5	Кривий Ріг	193	27
6	Марганець	23	7
7	Нікополь	51	8
8	Новомосковськ	16	5
9	Орджонікідзе	3	2
10	Павлоград	60	7
11	Першотравенськ	-	-
12	Синельникове	22	4
13	Тернівка	1	-
	Разом:	1548	152
	Всього по області:	3492	448

ДОДАТОК 6

Кількісний склад об'єктів культурної спадщини місцевого значення Дніпропетровської області

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Апостолівський р-н	Апостолівська м.р.	28	19	3
	Зеленодольська м.р.	1	4	1
	Велико костромська с.р.	53	25	2
	Вільненська с.р.	8	4	-
	Володимирівська с.р.	7	4	-
	Кам'янська с.р.	147	12	1
	Ленінська с.р.	223	13	1
	Мар'янська с.р.	129	3	1
	Михайлівська с.р.	122	9	3
	Ниво-Трудівська с.р.	11	3	-
	Першотравенська с.р.	21	11	-
	Токівська с.р.	64	14	-
		814	121	12
Васильківський р-н	Васильківська сел.р.	87	23	-
	Письменська сел.р.	43	7	1
	Чаплинська сел.р.	-	45	-
	Богданівська с.р.	34	5	-
	Великоолександрівська с.р.	84	5	-
	Воскресенівська с.р.	21	5	-
	Григорівська с.р.	25	5	-
	Дебальцівська с.р.	95	7	-
	Добровільська с.р.	21	4	-
	Зеленогайська с.р.	15	6	-
	Миколаївська с.р.	10	8	-
	Павлівська с.р.	54	13	-
	Шевченківська с.р.	23	4	-
	512	137	1	
Верхньо-дніпровський р-н	Верхівцівська м.р.	20	8	7
	Верхньодніпровська м.р.	1	22	10
	Дніпровська сел.р.	13	5	-
	Новомиколаївська сел.р.	16	2	-
	Боровківська с.р.	33	2	-
	Бородаївська с.р.	25	6	-
	Водянська с.р.	39	7	-
	Ганнівська с.р.	49	8	-
	Дмитрівська с.р.	19	9	-
	Дніпровокам'янська с.р.	31	8	1
	Зарічанська с.р.	42	12	-
	Малоолександрівська с.р.	9	3	1
	Мишурино-Різька с.р.	20	7	1
	Першотравенська с.р.	48	4	1
	Пушкарівська с.р.	20	2	-
	385	105	21	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Дніпропетровський р-н	Підгородненська м.р.	14	53	-
	Кіровська сел.р.	18	12	-
	Ювілейна сел.р.	-	-	-
	Балівська с.р.	11	2	-
	Волоська с.р.	19	4	-
	Горьківська с.р.	19	7	-
	Любимівська с.р.	29	5	-
	Миколаївська с.р.	13	3	-
	Новомиколаївська с.р.	9	1	-
	Новоолександрівська с.р.	60	14	-
	Олександрівська с.р.	7	2	-
	Орджонікідзевська с.р.	-	2	-
	Партизанська с.р.	3	-	-
	Степнянська с.р.	-	4	-
	Степова с.р.	7	4	-
	Сурсько-Литовська с.р.	7	2	-
	Чумаківська с.р.	8	16	-
	224	131	-	
Криворізький р-н	Радущненська сел.р.	1	4	-
	Христофорівська сел.р.	2	1	-
	Валівська с.р.	19	1	-
	Веселівська с.р.	14	3	-
	Вільненська с.р.	14	3	-
	Гейківська с.р.	11	2	-
	Глеюватська с.р.	2	9	-
	Грузька с.р.	8	5	-
	Златоустівська с.р.	9	8	-
	Кіровська с.р.	9	1	-
	Красінська с.р.	8	7	-
	Лозуватська с.р.	15	4	-
	Наважівська с.р.	12	2	-
	Недайводська с.р.	4	15	-
	Новопільська с.р.	15	1	-
	Орджонікідзевська с.р.	18	4	-
	Червоненська с.р.	14	3	-
Чкаловська с.р.	19	9	-	
Широківська с.р.	5	3	-	
	199	85	-	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Криничанський р-н	Аулівська сел.р.	-	2	-
	Криничанська сел.р.	11	7	-
	Щорська сел.р.	12	12	-
	Адамівська с.р.	24	2	2
	Биківська с.р.	14	4	-
	Болтишківська с.р.	20	7	-
	Гуляйпільська с.р.	49	16	2
	Дружбівська с.р.	21	4	-
	Жовтнева с.р.	3	2	-
	Затишнська с.р.	14	2	-
	Катеринопільська с.р.	7	1	-
	Кудашівська с.р.	10	4	1
	Маломихайлівська с.р.	7	3	-
	Новоселівська с.р.	12	1	1
	Покровська с.р.	11	3	1
	Преображенська с.р.	14	3	-
	Світлогірська с.р.	7	1	-
	Семенівська с.р.	2	2	-
	Українська с.р.	-	1	-
	Червоноіванівська с.р.	10	2	-
Червонопромінська с.р.	7	1	-	
	255	80	6	
Магдалинівський р-н	Магдалинівська сел.р.	12	5	-
	Бувівська с.р.	26	9	2
	Гупалівська с.р.	22	4	1
	Дмухайлівська с.р.	29	4	-
	Жданівська с.р.	6	3	-
	Заплавська с.р.	19	6	1
	Казначейська с.р.	8	3	-
	Котовська с.р.	16	12	2
	Личківська с.р.	37	3	1
	Мар'ївська с.р.	3	8	-
	Новопетрівська с.р.	8	6	-
	Олександрівська с.р.	8	3	1
	Оленівська с.р.	6	1	-
	Очеретуватська с.р.	9	5	-
	Першотравенська с.р.	8	2	-
	Поливанівська с.р.	39	4	-
	Почино-Софіївська с.р.	21	5	-
	Приютська с.р.	7	2	2
	Пролетарська с.р.	8	2	-
	Топчинська с.р.	8	4	-
Чернечинська с.р.	43	3	-	
Шевченківська с.р.	12	3	-	
	355	97	10	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Межівський р-н	Демушинська сел.р.	18	7	-
	Межівська сел.р.	10	24	-
	Богданівська с.р.	7	7	-
	Веселівська с.р.	8	6	-
	Зорянська с.р.	31	2	-
	Іванівська с.р.	27	2	1
	Новогригорівська с.р.	21	6	-
	Новопавлівська с.р.	61	6	3
	Преображенська с.р.	11	3	-
	Райпільська с.р.	58	5	-
	Слов'янська с.р.	36	9	1
	289	77	5	
Нікопольський р-н	Червоногригорівська сел.р.	30	4	-
	Дмитрівська с.р.	94	3	1
	Кіровська с.р.	112	4	-
	Криничуватська с.р.	61	7	-
	Лошкарівська с.р.	37	2	-
	Менжинська с.р.	24	8	1
	Новоіванівська с.р.	16	10	1
	Новософіївська с.р.	49	6	-
	Павлопільська с.р.	33	2	-
	Першотравенська с.р.	8	1	-
	Південна с.р.	9	1	-
	Покровська с.р.	36	29	-
	Придніпровська с.р.	38	5	-
	Чкаловська с.р.	25	3	1
	Шевченківська с.р.	24	3	-
Шолоховська с.р.	86	6	1	
	682	94	5	
Новомосковський р-н	Перецепинська м.р.	111	4	-
	Гвардійська сел.р.	-	-	-
	Губининська сел.р.	59	5	1
	Меліоративненська с.р.	2	2	-
	Черкаська с.р.	-	-	-
	Багатська с.р.	121	2	-
	Василівська с.р.	104	4	-
	Вільненська с.р.	127	3	1
	Голубівська с.р.	62	7	-
	Знаменівська с.р.	99	5	-
	Керносівська с.р.	105	1	-
	Мар'янівська с.р.	27	1	-
	Миколаївська с.р.	24	7	-
	Михайлівська с.р.	50	3	-
	Новостепанівська с.р.	71	4	-
Орлівщинська с.р.	161	2	-	
Піщанська с.р.	243	4	-	
Попасненська с.р.	41	2	-	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
	Спаська с.р.	65	6	-
		1472	62	2
Павлоградський р-н	Богданівська с.р.	102	13	-
	Богуславська с.р.	85	2	-
	Булахівська с.р.	177	10	-
	Вербківська с.р.	49	5	1
	В'язівська с.р.	116	14	3
	Карабинівська с.р.	98	12	-
	Кочережківська с.р.	134	2	-
	Межиріцька с.р.	65	29	-
	Новодачинська с.р.	38	5	-
	Новоруська с.р.	45	7	-
	Поперечненська с.р.	6	3	-
	При вовчанська с.р.	96	7	-
	Троїцька с.р.	77	2	-
		1088	111	4
Петрівський р-н	Курилівська сел.р.	2	3	-
	Миколаївська сел.р.	3	2	-
	Петрівська сел.р.	15	53	4
	Єлизаветівська с.р.	26	18	2
	Іванівська с.р.	32	11	1
	Лобойківська с.р.	18	3	-
	Хутірська с.р.	4	4	-
	Чаплинська с.р.	19	5	-
	Шульгівська с.р.	25	52	-
		144	151	7
Петропавлівський р-н	Петропавлівська сел.р.	93	8	-
	Брагинівська с.р.	21	4	-
	Васильківська с.р.	18	1	-
	Дмитрівська с.р.	62	13	-
	Лозівська с.р.	9	3	-
	Миколаївська с.р.	52	37	-
	Олександропільська с.р.	31	4	-
	Осадченська с.р.	15	2	-
	Петрівська с.р.	35	9	-
	Самарська с.р.	30	3	-
	Троїцька с.р.	60	5	-
	Українська с.р.	56	2	-
	Хорошівська с.р.	24	5	-
		506	96	-

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Покровський р-н	Покровська сел.р.	52	34	3
	Присянська сел.р.	9	3	-
	Андріївська с.р.	18	4	-
	Березівська с.р.	14	14	-
	Великомихайлівська с.р.	41	13	1
	Вишнівська с.р.	36	7	-
	Гаврилівська с.р.	29	2	-
	Катеринівська с.р.	27	7	1
	Маломихайлівська с.р.	10	6	-
	Олександрівська с.р.	36	10	-
	Орлівська с.р.	21	3	-
	293	103	5	
П'ятихатський р-н	П'ятихатська м.р.	1	8	1
	Вишнівська сел.р.	5	6	-
	Лихівська сел.р.	60	10	-
	Біленщинська с.р.	5	5	-
	Богдано-Надеждівська с.р.	15	2	-
	Виноградівська с.р.	15	4	-
	Грушуватська с.р.	15	4	-
	Жовтянська с.р.	26	6	-
	Зорянська с.р.	10	2	-
	Івашинівська с.р.	-	2	-
	Комісарівська с.р.	33	1	-
	Лозуватська с.р.	30	1	1
	Мар'янівська с.р.	10	3	-
	Пальмирівська с.р.	21	8	-
	Саврівська с.р.	16	2	-
	Саївська с.р.	17	20	1
	Саксаганська с.р.	30	10	3
Троїцька с.р.	38	11	-	
Холодіївська с.р.	28	4	-	
	375	109	6	
Синельниківський р-н	Іларіонівська сел.р.	28	4	-
	Роздорська сел.р.	28	4	1
	Славгородська сел.р.	31	10	-
	Варварівська с.р.	49	6	-
	Василівська с.р.	19	4	-
	Великомихайлівська с.р.	11	2	-
	Вільненська с.р.	15	4	-
	Гірківська с.р.	12	-	-
	Дерезуватська с.р.	16	3	-
	Дібровська с.р.	24	3	-
	Зайцівська с.р.	10	5	-
	Кислянська с.р.	20	4	-
	Луб'янська с.р.	14	1	-
	Майська с.р.	6	3	-
Мар'ївська с.р.	9	1	-	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
	Миролобівська с.р.	67	6	1
	Михайлівська с.р.	6	4	-
	Новогнідська с.р.	19	1	-
	Новоолександрівська с.р.	10	6	1
	Писарівська с.р.	47	2	-
	Раївська с.р.	14	3	-
	Старовишневецька с.р.	28	3	-
	Шевченківська с.р.	46	2	-
		529	81	3
Солонянський р-н	Новопокровська сел.р.	27	10	-
	Солонянська сел.р.	26	18	2
	Башмачанська с.р.	55	9	-
	Березнуватівська с.р.	9	4	-
	Василівська с.р.	16	6	-
	Військова с.р.	45	14	-
	Держинівська с.р.	25	15	-
	Єлізарівська с.р.	10	8	-
	Малозахаринська с.р.	6	7	-
	Микільська с.р.	50	12	-
	Мопрівська с.р.	28	5	-
	Наталівська с.р.	9	3	-
	Новомар'ївська с.р.	12	11	-
	Олександропільська с.р.	43	13	-
	Павлівська с.р.	21	4	-
	Письмечівська с.р.	25	6	-
	Привільненська с.р.	61	13	1
	Промінська с.р.	10	6	-
	Сурсько-Михайлівська с.р.	59	4	-
	Широчанська с.р.	19	8	1
	556	176	4	
Софіївський р-н	Софіївська сел.р.	121	13	-
	Девладівська с.р.	25	4	-
	Жовтнева с.р.	111	19	-
	Запорізька с.р.	13	3	-
	Кам'янська с.р.	63	10	-
	Мар'є-Дмитрівська с.р.	17	8	-
	Миколаївська с.р.	195	29	-
	Нововасилівська с.р.	36	11	-
	Новоолексіївська с.р.	-	-	-
	Новоюлівська с.р.	39	6	-
	Ордо-Василівська с.р.	101	5	-
	Першотравенська с.р.	43	11	-
		764	119	-
Кіівський	Томаківська сел.р.	79	7	1
	Виводівська с.р.	46	2	-
	Вищетарасівська с.р.	99	5	-

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
	Володимирівська с.р.	25	6	-
	Зеленогайська с.р.	16	2	-
	Зорянська с.р.	12	-	-
	Кисличуватська с.р.	29	3	-
	Китайгородська с.р.	36	7	1
	Мирівська с.р.	80	5	1
	Михайлівська с.р.	45	6	-
	Новокиївська с.р.	53	4	1
	Преображенська с.р.	37	3	-
	Чумаківська с.р.	51	9	2
		608	59	6
Царичанський р-н	Царичанська сел.р.	28	11	1
	Бабайківська с.р.	12	6	1
	Залеліївська с.р.	2	2	-
	Зорянська с.р.	2	2	-
	Китайгородська с.р.	3	2	-
	Ляшківська с.р.	11	6	-
	Михайлівська с.р.	21	4	1
	Могилівська с.р.	14	7	-
	Новопідкрязька с.р.	11	2	-
	Прядівська с.р.	3	38	-
	Рудківська с.р.	13	4	1
	Цибульківська с.р.	16	6	-
	Юр'ївська с.р.	35	8	-
	172	98	4	
Широківський р-н	Миколаївська сел.р.	30	9	1
	Широківська сел.р.	31	5	3
	Андріївська с.р.	60	4	1
	Зеленобалківська с.р.	8	4	-
	Новолатівська с.р.	28	11	-
	Новомалинівська с.р.	41	2	1
	Олександрівська с.р.	5	2	-
	Розилюксембурзька с.р.	13	7	-
	Степова с.р.	4	3	-
	Чапаєвська с.р.	20	13	-
	Шестірянська с.р.	74	26	-
	314	86	6	

Райони	Населений пункт	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Юр'ївський р-н	Юр'ївська сел.р.	73	8	1
	Варварівська с.р.	57	14	-
	Вербуватівська с.р.	31	6	-
	Жемчужненська с.р.	30	5	-
	Новов'язівська с.р.	42	9	1
	Новоіванівська с.р.	12	2	-
	Олександрівська с.р.	33	3	-
	Олексіївська с.р.	3	4	-
	Преображенська с.р.	8	1	-
	Чаплинська с.р.	23	1	-
	Чернявщинська с.р.	112	8	-
	Шандрівська с.р.	54	1	-
		478	62	2
	Разом в районах:	11 014	2240	110

Назва міста	Пам'ятки археології (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки історії та монументального мистецтва (з внутрішньо-комплексними)	Пам'ятки архітектури та містобудування (з внутрішньо-комплексними)
Вільногірськ	2	2	-
Дніпродзержинськ	2	493	5
Дніпропетровськ	21	765	133
Жовті Води	2	11	1
Кривий Ріг	23	220	18
Марганець	10	30	2
Нікополь	8	59	18
Новомосковськ	-	16	6
Орджонікідзе	-	5	-
Павлоград	7	67	11
Першотравенськ	-	-	-
Синельникове	-	27	5
Тернівка	4	1	-
Разом в містах:	79	1696	199
Всього по області:	11 093	3936	309

ДОДАТОК 7

**Перелік пам'яток архітектури та містобудування місцевого значення
Дніпропетровської області**

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
м. Дніпропетровськ				
1		вул. Артема, 3	Повітова земська управа	перша половина 1890-х рр.
2		вул. Артема, 3а	Доходний будинок з аптекою	1890-ті – початок 1900 рр.
3		вул. Артема, 5	Громадський будинок	1910 р.
4		вул. Артема, 24	Доходний будинок	1900 р.
5		вул. Артема, 26	Доходний будинок	друга половина 1890-х – початок 1900 рр.
6		вул. Глінки, 12	Громадський будинок	1899 р.
7		вул. Глінки, 16	Готель «Гранд-готель»	1890-ті – початок 1900 рр.
8		вул. Гопнер, 2	Доходний будинок	кінець 1880-х – початок 1890-х р.
9		вул. Виконкомівська, 17	Доходний будинок	
10		вул. Комсомольська, 7	Доходний будинок	початок ХХ ст.
11		вул. Комсомольська, 5	Доходний будинок Губерґріца	1910-ті рр.
12		вул. Комсомольська, 15	Доходний будинок Заморуєва	1890-ті рр.
13		вул. Комсомольська, 33	Доходний будинок	перша половина 1890-тих – початок 1910-х рр.
14		вул. Комсомольська, 53	Доходний будинок особнякового типу	1891 р.
15		вул. Комсомольська, 57	Доходний будинок	1890-1900-ті рр.
16		вул. Комсомольська, 10а	Банк взаємного кредиту	середина 1890-х рр.
17		вул. Комсомольська, 12	Доходний будинок	кінець 1900-х – перша половина 1910-х рр.
18		вул. Комсомольська, 12б	Доходний будинок	1910-ті рр.
19		вул. Комсомольська, 16	Доходний будинок	перша половина 1890-тих – початок 1900-х рр.
20		вул. Комсомольська, 18	Доходний будинок	
21		вул. Короленка, 1	Громадський будинок	перша половина

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
				1900-х рр.
22		вул. Короленка, 15	Доходний будинок Гурєєва	1896 р.
23		вул. Короленка, 17	Особняк Гурєєва	1880-1890-ті рр.
24		вул. Короленка, 21	Доходний будинок	кінець 1890-х рр.
25		вул. Короленка, 26	Житловий будинок з крамницею	1937 р.
26		вул. Червона, 5	Доходний будинок	1910 р.
27		вул. Червона Площа, 2	Доходний будинок Панкратьєва з крамницями	кінець 1880-х – 1890-ті рр.
28		вул. Червона Площа, 7	Свято-Троїцька церква	1845-1855 рр.
29		вул. Леніна, 9	Доходний будинок	кінець XIX – початок XX ст.
30		вул. Леніна, 13	Катеринославське відділення Санкт-Петербурзького комерційного банку	1912 р.
31		вул. Леніна, 23а	Доходний будинок	1870-1880-ті рр.
32		вул. Леніна, 8	Готель	1890-1910-ті рр.
33		вул. Леніна, 10	Готель «Лондон»	кінець 1890-х – початок 1919-х рр.
34		вул. К.Лібкнехта, 3	Катеринославське відділення Держбанку	перша половина 1890-х – 1900-ті рр.
35		вул. К.Лібкнехта, 11	Пансіонат-притулок для дітей загиблих офіцерів	1900-1914 рр.
36		вул. К.Лібкнехта, 4	Кондитерська фабрика Лур'є	1953-1962 рр.
37		проспект К. Маркса, 57	Громадський будинок	1904-1905 рр.
38	1	проспект К. Маркса, 62	Поштово-телеграфна контора	початок XX ст.
	2	проспект К. Маркса, 62 II		
	3	проспект К. Маркса, 62 III		
39		вул. Мечнікова, 3	Доходний будинок	1914 р.
40		вул. Московська, 19	Доходний будинок	кінець 1890-х – 1900-ті рр.
41		вул. Московська, 6	Третя жіноча гімназія ім. Нестелей	початок 1910-х рр.
42		вул. Серова, 7	Друкарня	1897 р.
43		вул. Серова, 13	Доходний будинок	1914 р.
44		вул. Серова, 15	Доходний будинок Андрієвського	перша половина 1910-х рр.
45		вул. Харківська, 3	Доходний будинок з друкарнею	1880-1890 рр.
46		вул. Харківська, 6	Доходний будинок	1890-ті – перша половина 1900-х рр.
47		вул. Челюскінців, 3	Доходний будинок	1910-ті рр.
48		вул. Челюскінців, 8	Особняк	кінець XIX – початок XX ст.
49		вул. Чкалова, 22	Житловий будинок	1937 р.
50	1		Будинок Мізко (громадський)	1900 р.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
	2	вул. Шевченка, 59	Житловий будинок лікарів лікарні Червоного Хреста	1910-1911 р.
	3		Будинок Мізко (громадський)	1900 р.
	4		Будинок Мізко (громадський)	
51		вул. Ширшова, 14	Особняк	1830-1840 рр.
52		вул. Південна, 2	Доходний будинок	1890-1900 рр.
53		вул. Південна, 8	Доходний будинок	1890-ті рр.
54		вул. Барикадна, 2	Доходний будинок	кінець 1880-х – початок 1890-х рр.
55		вул. Барикадна, 10	Особняк	початок ХХ ст.
56		вул. Ворошилова, 9	Особняк	кінець 1880-х – початок 1890-х рр.
57		вул. Д. Бєдного, 5	Особняк Пчолкіна	1890 – 1900 рр.
58		проспект Гагаріна, 33	Гуртожиток	1930-ті рр.
59		проспект Гагаріна, 2	Житловий будинок професорів та викладачів гірничого інституту	1912 р.
60		проспект Гагаріна, 4	Навчальний корпус металургійного інституту	1930-ті рр.
61		проспект Гагаріна, 26	Казарми Феодосіївського полку	1909-1912 рр.
62		вул. Гоголя, 13	Доходний будинок	кінець 1860-х – початок 1880-х рр.
63		вул. Гоголя, 15	Доходний будинок	1910-ті рр.
64		вул. Гоголя, 10	Доходний будинок	друга половина 1890-х – початок 1900-х рр.
65		вул. Дзержинського, 23	Комерційний клуб	1913-1953 рр.
66		вул. Дзержинського, 27	Доходний будинок	1910 р.
67		вул. Дзержинського, 12	Доходний будинок	кінець 1890-х – початок 1900-х рр.
68		вул. Куйбишева, 5	Житловий будинок залізничників	1935-1936 рр.
69		вул. Куйбишева, 2	Особняк	середина 1910-х рр.
70		проспект К. Маркса, 19	Хімічний корпус гірничого інституту	1889-1901 – перша половина 1950-х рр.
71		проспект К. Маркса, 27	Особняк	1890-ті рр.
72		проспект К. Маркса, 35	Духовна семінарія	1870 р.
73		проспект К. Маркса, 39	Гірниче управління південної Росії	1900-ті (до 1909) рр.
74		проспект К. Маркса, 41	Особняк	1830-1840 рр.
75		проспект К. Маркса, 18	Художній музей	1914-1939 рр.
76		проспект К. Маркса, 38	Окружний суд	кінець 1890-х рр.
77		вул. Восьмого березня, 19	Учительський інститут	кінець 1890-х - 1900 рр.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
78		Жовтнева площа, 5	Житловий будинок	1930-1941 рр., початок 1950-х рр.
79		Жовтнева площа, 6	Доходний будинок	середина 1890-х – початок 1900-х рр.
80		Провулок Жовтневий, 6	Житловий будинок (колишніх каторжан)	1933 р.
81		вул. Паторжинського, 23	Особняк	1900-ті – початок 1910-х рр.
82		вул. Рогальова, 1	Особняк	1900-ті рр.
83	1	вул. Рогальова, 21	Губернська земська управа	остання третина XIX ст.
	2	вул. Рогальова, 21/1		
	3	вул. Рогальова, 21/2		
84		вул. Рогальова, 4	Особняк	середина 1900-х – перша половина 1910-х рр.
85		вул. Рогальова, 12	Доходний будинок типу «Мебльовані кімнати»	1913 р.
86		вул. Самарського, 5	Доходний будинок	друга половина 1890-х – початок 1900-х рр.
87		вул. Самарського, 2	Доходний будинок	1910-ті рр.
88		вул. Самарського, 12	Доходний будинок	1860-1870 рр.
89		вул. Самарського, 12	Особняк	1890-ті рр.
90		вул. Севастопольська, 17	Медичний інститут	1916 р.
91		вул. Університетська, 2	Комплекс Дніпропетровського інституту інженерів транспорту	
	1		Головний корпус	1955 р.
	2		Гуртожиток № 1	1931-1935 рр.
3	Навчальний корпус			
92		вул. Урицького, 2а	Особняк	кінець 1890-х – початок 1900-х рр.
93		вул. Фучика, 14	Житловий будинок	1935-1936 рр.
94		вул. Фучика, 23	Землемірне училище	1912 р.
95		вул. Шевченка, 33	Особняк Непокойчицького	середина 1900-х – перша половина 1910-х рр.
96		вул. Горького, 3	Служба зборів Катеринославської залізниці	1890-ті – початок 1900-х рр.
97		проспект Кірова, 11	Доходний будинок	кінець 1890-х – 1900-ті рр.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
98		проспект Кірова, 8а	Житловий будинок залізничників	перша половина 1930-х рр.
99		вул. Комсомольська, 63	Друга жіноча гімназія	друга половина 1900-х рр.
100			Друга чоловіча гімназія	1910 р.
101		вул. Комсомольська, 66	Доходний будинок особнякового типу І.Л.Єлзау	1898 р.
102		вул. Комсомольська, 72	Доходний будинок містечка Першого Катеринославського домового товариства	кінець 1900-х – середина 1910-х рр.
103		вул. Комсомольська, 74	Доходний будинок містечка Першого Катеринославського домового товариства	
104		вул. Комсомольська, 74а	Доходний будинок містечка Першого Катеринославського домового товариства	кінець 1900-х – середина 1910-х рр.
105		вул. Комсомольська, 74б	Доходний будинок містечка Першого Катеринославського домового товариства	
106		вул. Короленка, 22	Лікарня Червоного Хреста	1910-1911 рр.
107	1	вул. Короленка, 22/1		1910-1911 – 1934 рр.
	2	вул. Короленка, 22/2		1910-1911 рр.
108		проспект К.Маркса, 89	Готель	кінець 1890-х – початок 1900-х рр.
109		проспект К.Маркса, 103	Лютеранська кірха	остання чверть XIX ст.
110		проспект К.Маркса, 108	Управління Катеринославської залізниці	1905-1907 рр.
111		площа ім. Петровського	Центральний залізничний вокзал	1915 р.
112		вул. Сєрова, 16	Особняк	1900-ті – початок 1910-х рр.
113	1	вул. Шмідта, 1/1	Пивзавод	1896 р.
	2	вул. Шмідта, 1/2		1890 р.
114		вул. Шмідта, 17	Виробниче підприємство	1890 р.
115		проспект Калініна, 4	Житловий будинок та аптека Прицкера	1916 р.
116		проспект Пушкіна, 75б	АТС	1933-1935 рр.
117		проспект Пушкіна, 22	Доходний будинок	середина 1900-х – початок 1910-х рр.
118		проспект Пушкіна, 26	Дитяча лікарня	1898 р.
119		вул. Робоча, 3б	Благовіщенська (Олександра Невського) церква	1900 р.
120		проспект Калініна, 50	Доходний будинок	1900 р.
121		вул. Квірінга, 7	Житловий будинок інженерно-технічних працівників колонії Брянського заводу	1900-ті – початок 1910-х рр.
122		вул. Профілактична, 1	Палац профілактики	1926 р.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
м. Дніпродзержинськ				
123			Ансамбль верхньої колонії Дніпровського заводу	
	1	площа ім. Гагаріна	Народна аудиторія	1900 р.
	2	вул. Кірова	Інженерний клуб	
	3	вул. Кірова, 13	Головна контора Дніпровського металургійного заводу	1899 р.
124		вул. Кірова, 20	Грязеводолікарня	1950 р.
125		вул. Леніна, 16	Дитячий притулок православного товариства	1910 р.
м. Жовті Води				
126		Центральна міська площа	Палац культури	1950-ті рр.
м. Кривий Ріг				
127		вул. Пушкіна, 44	Адміністративний будинок	1930-ті рр.
128		вул. Пушкіна, 37	Гірничорудний інститут	
129		вул. Першотравнева, 11	Житловий будинок	1930-ті рр.
130		проспект К. Маркса, 1	Адміністративний будинок об'єднань «Кривбасшахтопрохідка» та «Південруда»	1950-ті рр.
131		проспект К. Маркса, 2	Кінотеатр ім. В.І. Леніна	1920-ті рр.
132		проспект К. Маркса, 14	Готель «Металург»	1950-ті рр.
133		проспект К. Маркса, 16	Житловий будинок	
134		проспект К. Маркса, 18	Житловий будинок	
135		проспект К. Маркса, 19	Житловий будинок	
136		проспект К. Маркса, 23	Театр драми та комедії	
137		проспект К. Маркса, 26	Головпоштамт	
138		проспект К. Маркса, 35	Житловий будинок	
139		проспект К. Маркса, 36	Житловий будинок	1920-ті рр.
140		вул. Симбірцева, 2	Адміністративний будинок рудоуправління виробничого об'єднання «Південруда»	1950-ті рр.
141		Станція «Кривий Ріг-Головний»	Будинок залізничного вокзалу	кінець XIX – початок XX ст.
142		вул. Ватутіна, 33	Палац піонерів	1930-ті рр.
143		вул. Революційна, 13	Клуб ділових зустрічей	
144		вул. Косіора	Школа-гігант	
м. Марганець				
145		вул. Радянська, 72, 74, 76, вул. 50-річчя Жовтня	Забудова центральної площі	1950-ті рр.
146		Центральна площа	Палац культури	
м. Нікополь				
147		вул. Антипова, 1	Житловий будинок	кінець XIX ст.
148		вул. Антипова, 3	Будинок Цепелинського	
149		вул. Антипова, 5	Будинок Азово-Донецького банку	
150		вул. Антипова, 13	Будівля складів	
151		вул. Калашникова, 2	Пивзавод	кінець XIX ст. – початок XX ст.
152		вул. Калашникова, 79	Земська школа	початок XX ст.
153		вул. К.Лібкнехта, 113	Преображенська церква	кінець XIX ст. – початок XX ст.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
154		вул. К.Лібкнехта, 126, 126а	Завод сільськогосподарських машин	кінець XIX ст.
155		вул. К.Лібкнехта, 167	Сільськогосподарський технікум	1950-ті рр.
156		вул. Леніна	Забудова вулиці ім. Леніна від площі Визволення до вул. 40-річчя Жовтня	
	1	вул. Леніна, 1	Житловий будинок	1940-1950-ті рр.
	2	вул. Леніна, 2	Житловий будинок	
	3	вул. Леніна, 37	Житловий будинок	
	4	вул. Леніна, 38	Палац культури	
157		площа Визволення	Забудова площі Визволення	1940-1950-ті рр.
158		вул. Піддубного, 1	Ветеринарна лікарня	кінець XIX ст.
159		вул. Пролетарська, 2	Купецька садиба	
160		вул. Свердлова, 8	Готель Мілкова	кінець XIX ст. – початок XX ст.
161		вул. Шевченка, 6	Старообрядова церква	кінець XIX ст.
м. Новомосковськ				
162		вул. Радянська, площа Леніна, вул. Червоноармійська, вул. Сучкова	Забудова кварталу	1930-1950-ті рр.
163		вул. Сучкова, 15	Житловий будинок	1930-ті рр.
164		вул. Леніна, 10	Житловий будинок	1940-ві рр.
165		вул. Радянська, 31	Житловий будинок	1950-ті рр.
166		вул. Шевченка, 2, 3, 4	Забудова вулиці	початок XX ст.
167		вул. Радянська, 29	Навчальний корпус Новомосковського кооперативного технікуму	1950-ті рр.
м. Павлоград				
168		вул. Леніна, 13	Особняк	початок XX ст.
169		вул. Леніна, 40	Житловий будинок	
170		вул. Леніна, 58	Міська управа (поштове управління)	кінець XIX ст.
171		вул. Леніна, 83	Будинок чоловічої гімназії	
172		вул. Горького, 134	Особняк	початок XX ст.
173		проспект К.Маркса, 47/1	Будинок жіночої гімназії	
174		вул. Дзержинського, 54	Доходний будинок	1899 р.
175		провулок Молодіжний	Троїцька церква	
176		вул. Радянська, 53	Будинок земської управи	кінець XIX ст.
177		вул. Харківська	Церква Успіння	1896 р.
178		вул. Харківська, 65	Міський театр	
м. Синельникове				
179		вул. 40 років Жовтня, 10	Житловий будинок	початок XX ст.
180		вул. Богми, 11	Житловий будинок	
181		вул. Дзержинського, 17	Житловий будинок	кінець XIX – початок XX ст.
182		станція Синельникове-І	Комплекс залізничної станції Синельникове-І	
	1		Будинок вокзалу	
	2		Будинок комбінату побутового обслуговування (колишня залізнична колонія)	
Апостолівський район				
182		м. Апостолове	Комплекс залізничної станції	початок XX ст.
	1		Будинок залізничного вокзалу	

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
	2		Будинок технічних служб	
184		м. Апостолове, вул. Леніна, 72	Церква Покрова Божої Матері	початок XX ст.
185		с. Велика Костромка	Земська школа	
186			Комплекс земської лікарні	
187		м. Зеленодольськ	Центральна площа міста	1965 р.
188		с. Кам'янка	Млин	кінець XIX ст.
189		с. Ленінське	Будинок культури	1956 р.
190		с. Мар'янське	Будинок сільського банку	друга половина XIX ст.
191		с. Михайлівка	Земська школа	початок XX ст.
192			Панський маєток	друга половина XIX ст.
193		с. Михайло-Заводське	Церква	початок XX ст.
Васильківський район				
194		с. Рубанівське	Церква	XVIII ст.
Верхньодніпровський район				
195		м. Верхньодніпровськ, вул. Радянська, 12	Житловий будинок	початок XX ст.
196		м. Верхньодніпровськ, проспект Леніна, 7	Житловий будинок	
197		м. Верхньодніпровськ, вул. Гагаріна	Комплекс земської лікарні	
198		м. Верхньодніпровськ, вул. Дедишко, 1	Навчальний корпус сільськогосподарського технікуму	
199		м. Верхньодніпровськ, вул. Гагаріна	Завод папероробних машин	
200		м. Верхньодніпровськ вул. Дніпровська, 19	Навчальний корпус сільськогосподарського технікуму	
201		м. Верхньодніпровськ, вул. Дніпровська, 31	Особняк	
202		м. Верхньодніпровськ, вул. Дніпровська, 56	Будинок повітової земської управи	початок XX ст.
203		м. Верхньодніпровськ	Комплекс санаторію металургійного заводу ім. Орджонікідзе	1934-1935 рр.
204		м. Верхньодніпровськ	Міст через р. Самоткань	початок XX ст.
205		м. Верхівцеве	Комплекс станції Верхівцеве	кінець XIX – початок XX ст.
	1		Будинок вокзалу	
	2		Водонапірна башта	
	3		Житловий будинок залізничного відомства	
	4		Будинок багажного відділення	
	5		Будинок багажного відділення	
	6		Будинок клубу	
	7	м. Верхівцеве, вул. Леніна, 46	Будинок школи	
206		с. Калужне	Вітряний млин	середина XIX ст.
207		с. Мишуричів	Комплекс земської лікарні	початок XX

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
208		с. Перше Травня	Будинок волосної управи	ст.
209		с. Полівське	Садиба О.М. Поля	початок XIX ст.
Криничанський район				
210		с. Адамівка	Комплекс земської лікарні і садиби	друга половина XIX – початок XX ст.
211			Церква	перша половина XX ст.
212		с. Гуляйполе	Комплекс споруд кінного заводу	кінець XIX ст.
213			Манеж кінного заводу	
214		с. Іллінка	Церква	початок XX ст.
215		ст. Кудашівка	Комплекс залізничної станції	кінець XIX ст.
216		ст. Милорадівка	Комплекс залізничної станції	
Магдалинівський район				
217		с. Бузівка	Комплекс будівель школи	кінець XIX – початок XX ст.
218			Будинок вокзалу	початок XX ст.
219		с. Гупалівка	Комплекс будівель лікарні	ст.
220		с. Іванівка	Комплекс будівель німецької колонії	кінець XIX ст.
221		с. Котовка	Церква	початок XX ст.
222			Будинок лікарні	
223		с. Личкове	Будинок школи	
224		с. Минівка	Будинок школи	
225		с. Олександрівка	Фельдшерський пункт	
226		с. Приют	Комплекс для дітей-сиріт німецьких колоністів	кінець XIX – початок XX ст.
Межівський район				
227		с. Іванівка	Будинок земської школи	початок XX ст.
228		с. Новопавлівка	Будинок земської школи	кінець XIX ст.
229			Будинок земської школи	
230			Церква	
231		с. Слов'янка	Крамниця	
Нікопольський район				
232		с. Борисівка	Будинок земської школи	початок XX ст.
233		с. Новоіванівка	Адміністративний корпус	
234		с. Олексіївка	Будинок земської школи	
235		с. Чкалове, центральна площа	Складська та господарська споруда	кінець XIX – початок XX ст.
236		с. Шолохове	Комплекс земської лікарні	початок XX ст.
Новомосковський район				
237		с. Вільне	Церква	кінець XIX ст.
238		с. Свецько-Миколаївка	Садиба з брамою та огорожею	кінець XIX – початок XX ст.

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
				ст.
Павлоградський район				
239		с. Вербки	Будинок земської школи	початок XX ст.
240		с. В'язівок	Будинок земського училища	
241			Церква	
242			Будинок лікарні	
Петриківський район				
243		смт. Петриківка, вул. Леніна	Будинок волосної управи	кінець XIX ст.
244			Будинок земської школи	початок XX ст.
245			Будинок початкового училища з бібліотекою	
246			Садибний будинок	кінець XIX ст.
247		с. Єлизаветівка	Будинок земської школи	початок XX ст.
248			Садибний будинок	кінець XIX ст.
249		с. Іванівка	Будинок земської школи	початок XX ст.
Покровський район				
250		смт. Покровське, вул. К. Маркса, 113	Житловий будинок	кінець XIX ст.
251		смт. Покровське, вул. Леніна, 102	Особняк	
252		смт. Покровське, вул. К. Маркса, 138	Селищна рада	
253		с. Великомихайлівка	Земська управа	
254		с. Катеринівка	Садибний будинок	
П'ятихатський район				
255		м. П'ятихатки	Комплекс залізничної станції та залізничної колонії	кінець XIX ст.
256		с. Долинське	Катеринославська брама	друга половина XVIII ст.
257		с. Саксагань, вул. Леніна	Комплекс будівель земської лікарні	кінець XIX ст.
258		с. Саксагань	Будинок земської школи	друга половина XIX ст.
259		с. Терно-Лозуватка, вул. Мічуріна	Комплекс Ерастівського сільськогосподарського технікуму	кінець XIX – початок XX ст.
260		с. Чумаки	Церква	кінець XIX ст.
Синельниківський район				
261		ст. Роздори	Комплекс залізничної станції	кінець XIX ст.
262		с. Мироліюбівка	Садиба німецького колоніста	
263		с. Новоолександрівка	Господарські споруди садиби поміщика	друга половина XIX ст.
Солонянський район				
264		смт. Солоне	Комплекс будівель земської лікарні	друга половина
265			Садиба сім'ї Бергманів	

Охоронний номер пам'ятки	Номер пам'ятки в комплексі	Адреса	Найменування пам'ятки	Дата спорудження
				XIX ст.
266		с. Жданове	Водонапірна башта	кінець XIX ст.
267		с. Широке	Земська школа	початок XX ст.
Томаківський район				
268		смт. Томаківка	Забудова провулка Лікарняного	кінець XIX – початок XX ст.
269		с. Іллінка	Садибний будинок	початок XX ст.
270		с. Настасівка	Будинок земської школи	
271		с. Китайгородка	Будинок земської школи	
272	с. Чумаки		Будинок волосної управи	початок XX ст.
273			Будинок земської управи	
Царичанський район				
274		с. Бабайківка	Будинок земського початкового училища	початок XX ст.
275		с. Гнатівка	Будинок фельдшерського пункту	
276		с. Рибалки	Вітряний млин	кінець XIX ст.
277		с. Турове	Будинок земської початкової школи	початок XX ст.
Широківський район				
278		смт. Миколаївка	Будинок колишньої станції Миколо-Козельськ	кінець XIX ст.
279	смт. Широке		Колишні мостові опори залізничного мосту	
280			Будинок кредитного товариства	1912 р.
281				Пивзавод
282		с. Андріївка	Успенська церква	початок XX ст.
283		с. Явдотіївка	Церква	
Юр'ївський район				
284		смт. Юр'ївка	Паровий млин	початок XX ст.
285		с. Новов'язівське	Преображенська церква	1814 р.